

REPUBLIKA KOSOVA
NACIONALNA KANCELARIJA REVIZIJE

GODIŠNJI IZVEŠTAJ REVIZIJE | 2015

**GODIŠNJI IZVEŠTAJ REVIZIJE
2015**

Za više informacija molimo vas kontaktiranje:

Qëndrsa Mulaj
qendresa.mulaj@oagks.org
+381 (0) 38 60 60 04 10 12

Zyra Kombëtare e Auditimit
Rr. "Musine Kokalari", nr. 87
10 000 Prishtinë, Kosovë

Priština, Avgust 2016

REPUBLIKA KOSOVA
NACIONALNA KANCELARIJA REVIZIJE

GODIŠNJI IZVEŠTAJ REVIZIJE
ZA GODINU ZAVRŠENU SA 31 DECEMBROM 2015

Priština, Avgust 2016

TABELA SADRŽAJA

LISTA SKRAĆENICA	3
OBRAĆANJE GENERALNOG REVIZORA.....	4
Opšti sažetak.....	6
Uvod.....	8
2 Adresiranje Preporuka koje su date za GFI 2014 godine.....	25
3 Dobro Upravljanje.....	30
4 Nabavka	39
5 Oblasti od posebnog značaja – performansa	43
Dodatak I: Objašnjenja različitih vrsta mišljenja revizije primenjenih od strane KGR	50
Dodatak II: Mišljenja revizije i glavne preporuke	52
Dodatak III: Preporuke GIR-e za 2014 godinu	71

LISTA SKRAĆENICA

UR	Unutrašnja Revizija	FUK	Finansijsko Upravljanje i Kontrola
UA	Ugovorni Autoritet	MONT	Ministarstvo Obrazovanja Nauke i Tehnologije
KAEE	Kosovska Agencija za Energetsku Efikasnost	MF	Ministarstvo Finansija
KAP	Kosovska Agencija za Privatizaciju	MŽSPP	Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja
MAP-AJ	Međunarodni Aerodrom Priština - Adem Jashari	MRSZ	Ministarstvo Rada i Socijalne Zaštite
GR	Generalni Revizor	LN	Lokalni Nivo
CAN	Centralna Agencija za Nabavke	CN	Centralni Nivo
PAK	Poreska Administracija Kosova	DP	Društvena Preduzeća
CB	Centralna Banka	JUR	Jedinica Unutrašnje Revizije
OD	Odbor Direktora	JPVV	Jedinica za Praćenje i Korišćenje Vladinih Vozila
BDP	Bruto Domaći Proizvod	BO	Budžetska Organizacija
BRK	Budžet Republike Kosova	EO	Ekonomski Operater
OMSRPS	Odbor za Međunarodne Standarde Računovodstva za Privatni Sektor	ORN	Organ za Razmatranje Nabavki
ODO	Opštinska Direkcija za Obrazovanje	OOS	Osobe sa Ograničenim Sposobnostima
CK	Carina Kosova	OOFs	Osobe sa Ograničenim Fizičkim Sposobnostima
COH	Centralno Odeljenje za Harmonizaciju	GFI	Godišnji Finansijski Izveštaji
EE	Energetska Efikasnost	GFI/BK	Godišnji Finansijski Izveštaji Budžeta
MMF	Međunarodni Monetarni Fond	VK	Vlada Kosova
NI	Nezavisne Institucije	CPM	Centar Porodične Medicine
MFI	Međunarodne Finansijske Institucije	GIR	Godišnji Izveštaj Revizije
KR	Komititet Revizije	ISFUK	Informativni Sistem Finansijskog Upravljanja na Kosovu
KBF	Komisija za Budžet i Finansije	ISULJR	Sistem Upravljanja Informacijama o Ljudskim Resursima
UKJF	Unutrašnja Kontrola Javnih Finansija	SNCTGRD	Sektor za Nadzor Carinskog Tranzita, garancija i računovodstva Duga
SK	Skupština Kosova	MSVIR	Međunarodni Standardi vrhovnih Institucija Revizije
NSPOOS	Nacionalni Savet o Pravima Osoba sa Ograničenim Sposobnostima	MSRJS	Međunarodni Standardi Računovodstva na Javnom Sektoru
KNJF	Komisija za Nadzor Javnih Finansija	MSPPUR	Međunarodni Standardi Profesionalne Prakse Unutrašnje Revizije
KPIP	Komisija za Praćenje Izveštavanje i Procenu	PP	Pokazatelji Performanse
RKJN	Regulatorna Komisija Javne Nabavke	AU	Administrativno Uputstvo
ZUJFO	Zakon o Upravljanju Javnih Finansija i Odgovornostima	KGR	Kancelarija Generalnog Revizora
ZJN	Zakon o Javnim Nabavkama	NKR	Nacionalna Kancelarija revizije
ZCS	Zakon o Civilnoj Službi	GAS	Glavni Administrativni Službenik

OBRAĆANJE GENERALNOG REVIZORA

Poštovani Članovi Skupštine,

Imam zadovoljstvo da vam po prvi put kao vrhovna institucija revizije u ustavnom i zakonskom kapacitetu datom od strane Skupštine Republike Kosova dostavim Godišnji Izveštaj Revizije za fiskalnu 2015 godinu.

Godišnjem Finansijskom Izveštaju o Budžetu Republike Kosova za 2015 godinu je dato Kvalifikovano Mišljenje sa Isticanjem Pitanja usled ne konsolidacije individualnih finansijskih izveštaja i neadekvatnog obelodanjivanja informacija u vezi sa objašnjavajućim beleškama.

Uprkos ovome, ima i nekih važnih pozitivnih pomaka koji su evidentirani, uključujući povećanje realizacije prihoda od poreza, finansiranja preko unutrašnjih zaduživanja kao i dobra budžetska performansa u izvršenju isplata. Tavanica budžetskog deficita je takođe u skladu sa zakonskim zahtevima.

Mi smo da bi završili ovaj izveštaj prethodno izvršili i objavili 90 izveštaja regularnosti i 8 revizija performanse koji se tiču efektivnosti i efikasnosti korišćenja javnih fondova a istovremeno smo pripremili i objavili Izveštaj o Finansijskoj Performansi Institucija Lokalne Samouprave.

Na osnovu rezultata revizorskog rada, omogućeno nam je da dajemo preporuke za promovisanje dobrog upravljanja i poboljšanja finansijskog upravljanja.

Želeo bih da uputim poziv za veći nivo pažnje u fazi planiranja, koji bi dozvolio institucijama da obavljaju delatnost u skladu sa njihovim potrebama te da izveštavaju na tačan i istinit način.

Javni entiteti treba da deluju u okviru zakona i da ispune svoje zakonske obaveze a korisnici javnih fondova treba da budu potpuno odgovorni u upravljanju ovim fondovima.

Naša konstruktivna podrška za revidirane institucije, obezbeđuje rane akcije za adresiranje identifikovanih slabosti i za dalji razvoj dobrog upravljanja.

Nameravamo da blisko sarađujemo sa Skupštinom i Vladom u cilju daljeg razvoja aktuelne reforme u izgradnji dobrog upravljanja i boljih sistema za Finansijsko Upravljanje i Kontrolu.

Objavljivanje izveštaja Nacionalne Kancelarije Revizije dozvoljava građanima da zahtevaju polaganje računa od onih koji su odgovorni za javna sredstva.

Preporuke revizije su fokusirane prema poboljšanju kvaliteta u spoljnom finansijskom izveštavanju, dodatnom Finansijskom Upravljanju i poboljšanjima u javnim službama.

Nastavljamo da se snažno pridržavamo osnovnih principa za kvalitetnu i potpuno nepristrasnu reviziju.

Dozvolite mi da na kraju izrazim svoju zahvalnost svim institucijama koja su bila predmet revizije na dobroj saradnji, a posebno Ministarstvu Finansija i Komisiji za Finansijski Nadzor Skupštine Republike Kosova.

Takođe, visoko cenim profesionalno angažovanje osoblja Nacionalne Kancelarije Revizije koji su naporno radili da bi obavili ove revizije u skladu sa međunarodnim standardima računovodstva i revizije i unutar naših zakonskih rokova i obaveza u oblasti revizije.

Priština, Avgust 2016

Besnik Osmani

Generalni Revizor

Opšti sažetak

Predgovor

Ovaj Godišnji Izveštaj Revizije rezimira glavne nalaze sa rada koji je preduzet od strane Generalnog Revizora i Nacionalne Kancelarije Revizije tokom revizorske sezone 2015/16. Naš rad uključuje:

- Reviziju regularnosti – Revizija godišnjih finansijskih izveštaja i revizija usklađenosti sa relevantnim pravilima i zakonima
- Reviziju performanse – pregled vrednosti za novac koja je postignuta korišćenjem sredstava

Naše revizije su preduzete u skladu sa međunarodno priznatim standardima revizije na javnom sektoru (MSVIR).

Ključno pitanje u ovom Godišnji Izveštaj Revizije je Budžet Republike Kosovo o kojem je izvešteno samo u ovom dokumentu.

Opšti zaključci

Ključni zaključci su:

Dok na opštem nivou ima pozitivnih pitanja za izveštavanje, uključujući i povećanje prihoda, mišljenje o konsolidovanim izveštajima je kvalifikovano zbog materijalno pogrešnih klasifikacija i nekonzistentnosti unutar Godišnjeg Finansijskog Izveštaja Budžeta Kosova.

Zahtevaju se akcije za adresiranje razloga kvalifikovanja i isticanja pitanja unutar KBK Godišnjeg Finansijskog Izveštaja Budžeta Kosova.
(2 Poglavlje).

Nedovoljan nivo sprovođenja preporuka revizije, rezultira kontinuiranim slabostima unutrašnjih kontrola i u operativnoj efikasnosti Budžetskih Organizacija, njihovo sprovođenje zahteva dalje poboljšanje.

Treba da se primeni dodatan fokus i odgovornost u sprovođenju preporuka revizije od strane Vlade i od Budžetskih Organizacija.
(3 Poglavlje).

Iako postoje zakonski okviri i strategije za podržavanje aranžmana dobrog upravljanja kod Budžetskih Organizacija, njihovo sprovođenje zahteva poboljšanje.

Efektivnije korišćenje upitnika o samo-ocenjivanju, proširenje jedinice unutrašnje revizije i poboljšanje procene rizika su neka od ključnih pitanja koja zahtevaju poboljšanje kako bi se poboljšali aranžmani upravljanja u Budžetskim Organizacijama.
(4 Poglavlje)

Poboljšanja u nabavci su spora kao posledica sporog sprovođenja centralizovane nabavke i sistema e - nabavke.

Treba da se primeni rigorozan nadzor dinamičkog plana da bi se obezbedilo na ne bude kašnjenja u izvršenju nabavke.
(5 Poglavlje)

Performansa Budžetskih Organizacija stagnira kao posledica nedostatka efektivnog strateškog i operativnog upravljanja praćenog odgovarajućim pravnim okvirom.

Jasni ciljevi i blisko praćeni rezultati su ključni zahvati koji su potrebni za poboljšanje performansi upravljanja na javnom sektoru Kosova.
(6 Poglavlje)

Uvod

Korisnici javnih sredstava treba da budu potpuno odgovorni za upravljanje ovim sredstvima. Dok direktna odgovornost pada na Ministre, i Glavne Administrativne Službenike Opština, Izvršne Direktore itd, u procesu finansijskog upravljanja je uključen još jedan broj aktera kao što su izabrani članovi Skupštine i Skupština Opština, vladina tela, menadžere i osoblje Budžetskih Organizacija. Spoljna revizija u ovom procesu omogućuje zatvaranje lanca odgovornosti između parlamenta i Vlade.

Spoljna revizija Javnog Sektora Kosova, se vrši od strane NKR kao Vrhovne Institucije Revizije (VIR). Naš glavni cilj je da pomazemo Skupštini da održi Vladu i izvršne institucije odgovorne o načinu na kojem se koriste i izveštava o javnom novcu, štiteći tako interese građana. Naš rad ima za cilj je da pomognemo onima koji rade u javnim službama da poboljšaju dobro upravljanje, performansu i pružanje usluga. Naša konstruktivna podrška za revidirane institucije obezbeđuje rane akcije za adresiranje identifikovanih slabosti i za dalji razvoj dobrog upravljanja.

Mi smo podržali proces odgovornosti tako da smo tokom sezone revizije 2015/16, izvršili:

- 90 obaveznih Revizija Regularnosti– kombinacija Finansijske Revizije (koja potvrđuje da li su finansijske informacije u Godišnjim Finansijskim Izveštajima tačne i konzistentne sa pravnim finansijskim okvirom) i Revizije Usklađenosti (potvrđujući da li su procesi i transakcije u skladu sa relevantnim zakonima i propisima); i
- 8 Revizija Performanse –potvrđujući da li institucije, projekti ili programi nude ekonomičnost, efikasnost i efektivnost u korišćenju resursa.

Naši izveštaji, uključujući i Godišnji Izveštaj Revizije, promovišu odgovornost između Skupštine, Vlade i javnih institucija, kao i na pojedinačnom institucionalnom nivou, preko njihovog razmatranja od strane Skupštine i Komisije za Nadzor Javnih Finansija. Objavljivanje naših izveštaja dozvoljava građanima da traže odgovornost od onih koji su odgovorni za javna sredstva.

Naš rad je sažet u ovom Godišnjem Izveštaju Revizije kao u nastavku:

Poglavlje	Fokus	Sadržaj
1	Godišnji Finansijski Izveštaj Budžeta Kosova	Izveštaj Generalnog Revizora o Godišnjem Finansijskom Izveštaju koji odražava rezultate revizije godišnjih finansijskih izveštaja individualnih Budžetskih Organizacija. Relevantni nalazi su istaknuti zajedno sa mehanizmima za poboljšanje usklađenosti sa standardima računovodstva.
2	Adresiranje preporuka iz prethodne godine	Preporuke revizije su fokusirane prema poboljšanju kvaliteta spoljnog finansijskog izveštavanja, ojačanog Finansijskog Upravljanja i poboljšanjima u javnim uslugama. Procena akcija koje su preduzete u vezi sa preporukama iz prethodne godine je važan elemenat rada NKR i izvešten je ovde.
3	Dobro upravljanje	Efikasno upravljanje podržava dobru organizacionu performansu i obezbeđuje bolji kvalitet unutrašnjih kontrola. Proizvod našeg rada u ovoj oblasti je ukratko sažet ovde i mi smo razmotrili Vladine inicijative za podržavanje upravljanja.
4	Nabavka	Procesi nabavke adresiraju značajne nivoe javne potrošnje, a mi ovde izveštavamo o rezultatima revizije regularnosti i performanse koje su fokusirane na ovom pitanju.
5	Performanca u specifičnim oblastima	Performanse BO u obezbeđivanju privrede, efikasnosti i efikasnih usluga ima direktan uticaj na kvalitet usluga koje se uprkos nedovoljnim resursima pružaju pojedincima i preduzećima. U ovom poglavlju izveštavamo o performansu u jednom broju oblasti.

Izveštaj takođe ima i tri dodatka. Prvi objašnjava različita mišljenja koja su data od strane Generalnog Revizora u revizijama regularnosti. Drugi objašnjava data mišljenja i razloge za to. Osim toga sažete su i važne preporuke revizije koje su date revidiranim institucijama. Treći dodatak ističe kako su sprovedene preporuke koje su date u Godišnjem Izveštaju Revizije za 2014 godinu.

Izveštaji individualnih revizija se mogu naći na našoj stranici <http://www.oag-rks.org/sq/Ballina>.

Godišnji Izveštaj Revizije za 2014 godinu je poslat Skupštini 31 Avgusta 2015 a u oktobru 2015 je predstavljen od strane vršioca dužnosti Generalnog Revizora na sastanku Komisije za Nadzor Javnih Finansija. Mi očekujemo da će se proces finalizovati pre prosleđivanja predloga budžeta za 2017 godinu Vladi.

1 Godišnji Finansijski Izveštaj za Budžet Kosova

Opšti sažetak

Godišnjem Finansijskom Izveštaju za Budžet Republike Kosova je dato Kvalifikovano Mišljenje sa Isticanjem Pitanja zbog ne konsolidovanja individualnih finansijskih izveštaja i zbog ne adekvatnog obelodanjivanja informacija u vezi sa objašnjavajućim beleškama.

Uprkos ovome, ima nekih pozitivnih dešavanja u finansijskom izveštavanju za 2015 godinu, uključujući povećanje prikupljanja prihoda sa poreza, finansiranja preko unutrašnjih obvezivanja ko i kod dobre performanse u izvršenju isplata. Tavanica budžetskog deficita je takođe u skladu sa zakonskim zahtevima (unutar 2% te BDP).

Međutim, postoji prostor za dalje poboljšanje u Finansijskom Izveštavanju iz pojedinih Budžetskih Organizacija, i u brojnim oblastima. Ovo se uglavnom tiče klasifikacije roba i usluga i subvencija kao kapitalne investicije. Takođe se na državnom nivo treba povećati kvalitet informacija u vezi sa obelodanjivanjima zarad razjašnjenja potraživanja, i ojačati proces identifikacije i registracije kapitalne imovine ISFUK-u.

Ministarstvo Finansija odnosno Trezor treba da ima pro aktivnije angažovanje u obezbeđivanju kvaliteta finansijskih izveštaja, koji zahtevaju visoke standarde izveštavanja i transparentan režim odgovornosti. Ovo je između ostalog potrebno i zbog težnje za integraciju u EU.

I dalje je potrebno poboljšanje u transakcijama finansijskog upravljanja i računa. Dok je do značajnog povećanja prihoda što pokazuje pozitivan razvoj, povećanje iznosa računa potraživanja se pojavljuje kao izazov koji se mora adresirati u narednim godinama. Izvršenje budžeta je poboljšana u 2015. godini, ali se treba poboljšati realizacija planiranih kapitalnih investicionih projekata, tako da poreski obveznici i preduzeća imaju koristi od poboljšanja infrastrukture i drugih projekata.

1.1 Uvod i Pristup revizije

GFI/BRK uključuje transakcije koje se odnose na skoro svim aktivnostima Vlade izuzev Aktivnosti Centralne Banke, Fonda Trusta Kosova, i Obaveštajne Agencije Kosova. Ministarstvo Finansija (MF) je bila odgovorna da u ime Vlade, priprema GFI/BRK za 2015 godinu ne kasnije od 31 Marta 2016 godine, u obliku koji se zahteva od strane Zakona u Upravljanju Javnim Finansijama i Odgovornosti (ZUJFO) prema Međunarodnim Standardima Računovodstva na Javnom Sektoru (MSRJS) za "Finansijsko Izveštavanje na osnovu Računovodstva Gotovog Novca".

Član 47.1 ZUJFO-a određuje da je NKR odgovorna za obavljanje revizije regularnosti koja uključuje ispitivanje i procenu GFI/BRK.

Revizija se fokusirala na: Izveštaju primanja i isplata u gotovom novcu, konsolidovanom izveštaju o poređenju budžeta sa izvršenjem, i konsolidovanom izveštaju imovine u gotovom novcu i bilansa fonda i na objašnjavajuće beleške

Cilj revizije je bio da procenimo;

- Da li ovi finansijski izveštaji prikazuju, u svim materijalnim aspektima, pravilno i istinito finansijsko stanje za revidirani period; i
- Da li su preduzete potrebne mere od strane Vlade za sprovođenje preporuka GR-a za 2014 i prethodne godine.

Mi smo takođe uzeli u obzir i izjavu koja je data od strane Ministra Finansija i Direktora Trezora u vezi sa GFI/BRK, prilikom njihovog dostavljanja Skupštini i GR.

Naš pristup je zasnovan na temeljnom shvatanju procesa preko kojeg su izrađeni GFI/BRK. To nam je omogućilo da razvijemo strategiju revizije koja se fokusira na adresiranju specifičnih rizika za ne modifikovano mišljenje. Mi smo takođe razmotrili i usklađenost sa tavanicom budžetskog deficita, analizu GFI/BRK kao i finansijske izveštaje individualnih budžetskih organizacija uključujući i konsolidaciju računa.

1.2 Mišljenje revizije

Mišljenje Revizije

Revidirali smo Godišnji Finansijski Izveštaj Budžeta Republike Kosova za godinu završno sa 31 Decembrom 2015, koji uključuje koji uključuje izveštaj prijema i isplata u gotovom novcu, konsolidovani izveštaj upoređivanja budžeta sa izvršenjem, konsolidovani izveštaj u gotovom novcu i bilans stanja kao i objašnjavajuće beleške/ obelodanjivanja finansijskih izveštaja.

Prema našem mišljenju, osim uticaja pitanja koja su pomenuta na poglavlju Osnova za Kvalifikovano Mišljenje, Godišnji Finansijski Izveštaj za godinu završno sa 31 decembrom 2015 predstavlja istinit i tačan prikaz u svim materijalnim aspektima, u skladu sa Međunarodnim Standardima Računovodstva za Javni Sektor (računovodstva gotovog novca), Zakona br. 03/L-048 za Upravljanje Javnim Finansijama i Odgovornostima.

Osnova za Mišljenje

Troškovi za robe i usluge i subvencije i transfere u iznosu od 25,307,551€ su pogrešno klasifikovani od strane Ministarstva Finansija kao kapitalne investicije, dok je iznos od 2,136,329€ pogrešno klasifikovan od strane BO usled grešaka i nepravilne primene računovodstvenog plana.

Značajni podaci koji su prikazani u Konsolidovanom Izveštaju Upoređivanja Budžeta sa Izvršenjem su materijalno netačni i nisu konzistentni sa izveštajem prijema i isplata u gotovom novcu. To se desilo usled ne primene upoređivanja prilikom konsolidovanja finansijskih izveštaja od strane MF/Trezora.

Objašnjavaju beleške nisu kompletne. A ovo ne utiče na ostalim delovima konsolidovanih izveštaja, izveštaj izvršenja sadrži sledeće greške;

- Kod priliva gotovog novca u JRT – početni budžet za poreske prihode je potcenjen za 104,400,000€, početni budžet, finansiranje od pozajmica je potcenjen za 20,470,000€, a realizacija prijema od donacija, depozita i vraćanja zajmova za javna preduzeća je potcenjena za 17,025,000€; i

- Kod odliva gotovog novca u JRT – završni budžet za donacije je potcenjen za 19,870,786€, usplate sa donacija su potcenjene za 12,941,000€, i vraćanje depozita za 3,413,000€.

Izvršili smo reviziju u skladu sa Međunarodnim Standardima Vrhovnih Institucija Revizije (MSVIR). Prema ovim standardima naše odgovornosti su opisane ispod kod dela Odgovornosti Revizora za Reviziju Finansijskih Izveštaja. Prema etičkim zahtevima koji su relevantni za našu reviziju finansijskih izveštaja na Kosovu, NKR je nezavisna od Vlade Kosova/Ministarstva Finansija, a ostale etičke odgovornosti su ispunjene u skladu sa ovim zahtevima. Verujemo da su revizorski dokazi koje smo prikupili dovoljni i odgovarajući za obezbeđivanje osnove za naše mišljenje.

Isticanje Pitanja

Mi takođe skrećemo vašu pažnju na činjenice da:

- Opština¹ je u jednom slučaju tokom 2015 godine identifikovala imovine koje do tada nisu bile evidentirane. Ona je ove imovine obelodanila na svojim godišnjim finansijskim izveštajima za 2015 godinu i iznose 2,468,469,000€. Međutim Ministarstvo Finansija odnosno Trezor nije predstavila ove imovine u Godišnjem Finansijskom Izveštaju Budžeta Kosova, uz obrazloženje da ove imovine nisu naknadno registrovane u ISFUK kao uslov za njihovo izveštavanje. Dok registrovanje u ISFUK nije obavljeno usled nedostatka komunikacije ili interakcije između relevantne opštine i MF odnosno Trezora;
- Ukupna vrednost kapitalne imovine koja je predstavljena u GFI/BRK se ne može potvrditi kao kompletnom usled pogrešnih klasifikacija kapitalnih investicija, ovo je predstavljeno kod dela o mišljenju. Imovina je potcenjena za 5,167,356€², kao posledica neuspeha njihovog potpunog upisivanja. Kod³ četiri opštine i jedne Nezavisne institucije, kapitalna imovina nije bila upisana u ISFUK, nije prikazana u njihovim finansijskim izveštajima i kao posledica nije prikazana u GFI/BRK.
- U GFI/BRK nisu obelodanjeni računi potraživanja u iznosu od 693,861,428€. Sa ovog iznosa 463,196,881€ pripada računima potraživanja PAK, 44,750,197€ pripada Carini Kosova i 185,914,350€ Opštinskom nivou.

Odgovornost Menadžmenta i osoba koje su odgovorne za Upravljanje i Godišnje Finansijske Izveštaje

Generalni Direktor Trezora je odgovoran za pripremu i tačno predstavljanje Finansijskih Izveštaja u skladu sa Međunarodnim Standardima Računovodstva na Javnom Sektoru – modifikovano Finansijsko Izveštavanje na osnovu Računovodstva Gotovog Novca, te je odgovoran za unutrašnje kontrole koje menadžment ocenjuje kao potrebnim za omogućavanje pripreme finansijskih izveštaja bez materijalno pogrešnih prikazivanja nastalih usled prevare ili greške. To uključuje primenu Zakona br. 03/L-048 o Upravljanju Javnim Finansijama i Odgovornostima (sa izmenama i dopunama).

Ministar Finansija je odgovoran da obezbedi praćenje procesa finansijskog izveštavanja Budžeta Republike Kosovo.

¹ Godišnji finansijski izveštaji opštine Priština za finansijsku godinu 2015.

² MZ, UP, MPŠRR, RKJN, Kamenica, Parteš

³ Zvečan, Zubin Potoku, Leposavić, Mamuša i RKJN

Odgovornost Generalnog Revizora za reviziju Godišnjih Finansijskih Izveštaja

Naša je odgovornost da na osnovu naše revizije izrazimo mišljenje o godišnjim finansijskim izveštajima. Obavili smo reviziju u skladu sa Međunarodnim Standardima Revizije. Ovi standardi zahtevaju da se pridržavamo etičkih zahteva te da planiramo i obavimo reviziju kako bismo stekli razumnu sigurnost o tome da li finansijski izveštaji nemaju materijalno pogrešnih prikazivanja

Naš cilj je da dobijemo razumnu sigurnost o tome da li godišnji finansijski izveštaji generalno ne sadrže materijalno pogrešna prikazivanja, usled prevare ili greške. Razumna sigurnost je jedan visok stepen sigurnosti ali to ne garantuje da će jedna revizija koja se obavlja u skladu sa MSVIR uvek identifikovati materijalno pogrešno prikazivanje kada ono postoji. Materijalno pogrešna prikazivanja se mogu pojaviti usled prevare ili greške a smatraju se materijalnim ukoliko, se očekuje da one individualno ili u grupi mogu da utiču na odluke korisnika koje se donose na osnovu ovih godišnjih finansijskih izveštaja.

Revizija uključuje obavljanje postupaka radi dobijanja revizorskih dokaza o iznosima i obelodanjivanjima u finansijskim izveštajima. Odabrani postupci zavise od procene revizora, uključujući i procenu rizika od materijalno pogrešnih prikazivanja u finansijskim izveštajima usled prevare ili usled greške. U stvaranju tih procena rizika, revizor razmatra unutrašnje kontrole koje su relevantne za sastavljanje finansijskih izveštaja od strane entiteta, kako bi dizajnirao revizorske postupke koje su pristupačne za okolnosti entiteta, ali ne i za cilj izražavanja mišljenja o efektivnosti unutrašnje kontrole entiteta.

Revizija uključuje ocenjivanje prikladnosti korišćenih računovodstvenih politika i razumnost računovodstvenih procena izvršenih od strane menadžmenta, kao i ocenjivanje prezentacije finansijskih izveštaja.

1.3 Izjava o tavanici budžetskog deficita

Zakon br. 03/L-048 o UJFO (sa izmenama i dopunama), uključuje procenu usklađenosti za tavanicu budžetskog deficita koji ne premašuje stopu od 2% Bruto Domaćeg Proizvoda (BDP) koji je predviđen u iznosu od 5,879,000,000€.

Mi smo procenili procese u okviru MF za obezbeđivanje primene ovih zakonskih zahteva u vezi sa tavanicom budžetskog deficita i procenili smo aktuelnu tavanicu na kraju 2015 godine.

Zakon o Budžetu za 2015 godinu koji je usvojen od strane Skupštine Republike Kosova je odobren sa budžetskim deficitom od 2% BDP. A aktuelni deficit na kraju 2015 godine je 1,3%.

Vredi naglasiti da je Vlada prilikom pripreme Nacrta Zakona o Budžetskoj Dodeli za 2015 godinu, osigurala da će planirani biti u okviru deficita koji je odobren ZUJFO. Ovo je bila jedna od naših preporuka iz prethodne godine.

1.4 Značajni rizik i ostala ključna pitanja konsolidacije

Naša pristup revizije je fokusiran na onim oblastima gde postoji rizik od materijalno pogrešnih prikazivanja kao i u ključnim oblastima revizije u identifikovanju potrebne postupke za adresiranje nalaza. Identifikovani značajni rizik je rezultirao kvalifikovanjem mišljenja isticanjem pitanja.

Pored značajnih rizika kod mišljenja revizije, mi smo takođe identifikovali brojne druge oblasti, koje mi ne smatramo da predstavljaju značajan rizik za materijalno pogrešna prikazivanja u finansijskim izveštajima ali da su to ipak pitanja koje se trebaju razmotriti od strane Vlade:

- U poređenju sa 2014. godinom, Ministarstvo Finansija je preduzelo mere kako bi se osiguralo upisivanje uplata od trećih lica u ISFUK. Pored pisanih procedura za upravljanje grantovima, Generalni Direktor Trezora je u oktobru 2015. pripremio jedan cirkular obaveštenja za sve BO preko kojeg je otpočelo i upisivanje svih uplata od trećih lica u sistemu. Uprkos preduzetim merama, isplate od trećih lica nisu u potpunosti upisane i stoga i nisu izveštene u GFI/BRK. U GFI/BRK je prikazano 1,364,684€, dok je prema reviziji, ova vrednost je 7,485,061€ što pokazuje potcenjivanja za 6,120,377€;
-

Tabela 1. Sažetak pitanja koja imaju uticaja u GFI/BRK kao i ostala pitanja konsolidacije.

Modifikacija Mišljenja			
Pitanje	Uzrok	Uticaj	Potrebna akcija
Pogrešna klasifikacija troškova. Značajni iznosu budžetskih dodela su odobreni po ne adekvatnim ekonomskim kategorijama i kao takve su uključene u budžetskim tabelama.	Priprema budžeta Republike Kosova od strane MF bez potpunog razmatranja zanemarujući uticaj pogrešne klasifikacije budžeta na izveštavanju.	Pogrešna klasifikacija troškova rezultira u potcenjivanju odnosno precenjivanju troškova po kategorijama a posebno za kapitalne investicije.	Da MF prilikom pripreme budžeta za 2017 obezbedi budžetsku dodelu po adekvatnim ekonomskim kategorijama.
Greške u konsolidovanom izveštaju i izvršenju budžeta.	Nedostatak efikasne kontrole u procesu konsolidacije.	Netačna prezentacija izveštaja o izvršenju budžeta u Skupštini.	MF treba da pre prosleđivanja GFI/BRK Vladi i Skupštini, obezbedi da je postavljen efektivan proces kontrole i nadzora procesa konsolidacije.
Isticanje pitanja			
Pitanje	Uzrok	Uticaj	Potrebna akcija

GFI/BRK ne uključuju sve imovine koje su upisane od strane BO ili koje su u vlasništvu BO ali nisu upisane u ISFUK.	Proces konsolidacije podataka je obavljen samo delimično.	Nepotpuna i netačna prezentacija imovine u Skupštini će uticati na procesima donošenja odluka u vezi sa raspodelom budžeta.	Da Ministarstvo Finansija adresira slabosti u upravljanju imovinom, sa ciljem da predstave potpuno stanje uključujući i zatražene objašnjavajuće beleške.
Računi Potraživanja nisu prikazani u GFI/BRK.	Nedostatak efektivnog procesa konsolidacije je rezultirao razlikama u prikazivanju stanja ovih računa.	Nepotpuno i netačno prikazivanje računa potraživanja u Skupštini će uticati na procesima donošenja odluka u vezi sa raspodelom budžeta.	Da Ministarstvo Finansija adresira slabosti u upravljanju računima potraživanja, sa ciljem da predstave potpuno stanje uključujući i zatražene objašnjavajuće beleške.
Ostala važna pitanja revizije			
Pitanje	Uzrok	Uticao	Potrebna akcija
Isplate od trećih lica koje su prikazane u GFI/BRK su potcenjene za 6,120,377€.	BO još uvek ne primenjuju u potpunosti proces upisivanja isplata od trećih lica u ISFUK.	Nepotpuno i netačno prikazivanje isplata od trećih lica u Skupštini će uticati na procesima donošenja odluka – potencijalno stranih donatora.	Da Ministarstvo Finansija održi obuke i da daje uputstva kako bi se obezbedilo da se isplate od trećih lica upisuju u ISFUK.

1.5 Uloga Ministarstva Finansija/Trezora u obezbeđivanju finansijskih izveštaja visokog kvaliteta

Glavna uloga MF/Trezora je na prilagođavanju i obezbeđivanju sprovođenja relevantnih međunarodnih standarda računovodstva i izveštavanja zasnovanog na odredbama, kao i u ažuriranju finansijskih pravila. Pitanja koja su prikazana u poglavlju 3.4 ističu potrebu za pro aktivnim akcijama u nekoliko oblasti, uključujući;

- Ažuriranje obima trezora (objavljene u 2007 godini) da bi se odrazile dešavanja kako u ISFUK-u tako i u standardima računovodstva te u Vladinim zahtevima izveštavanja;
- Promovisanje usklađenosti sa standardima računovodstva osiguravajući da su sve preduzete radnje u skladu sa ovim standardima i najboljim praksama u računovodstvu;
- Obezbeđivanje odgovarajuće obuke za pripremu godišnjih finansijskih izveštaja (koji nije održan u 2015) i
- Da preduzmu mere za pripremu i sprovođenje finansijskih propisa za upravljanje subvencijama i računima potraživanja, kako bi se postigao efikasniji i transparentniji proces za njihovo upravljanje.

Poboljšanja u ovim oblastima zahtevaju velike promene u načinu kako Ministarstvo Finansija i Trezor deluju/podržavaju BO. Ključne aktivnosti koje su potrebne će uključivati stvaranje ažuriranog plana

računovodstva sa uputstvima i objašnjenjima kako bi se omogućilo upisivanje troškova po adekvatnim ekonomskim kodovima.

1.6 Analiza Godišnjeg Finansijskog Izveštaja Budžeta Kosova

1.6.1 Analiza osnovnih izveštaja

Početni budžet za prijeme je bio 1,750,681,000€ a izvršenje je bilo 1,690,349,000€ ili 97% budžeta. U odnosu sa 2014 godinom, prijemi su povećani za 16.6%. Povećanje je bilo rezultat višeg prikupljanja prihoda, finansiranja od zaduživanja, i jednokratnog finansiranja od strane KAP te prikupljanja sopstvenih prihoda.

Tabela 2. Budžet i izvršenje prijema u odnosu na isplate prema GFI (000 u €).

Opis	Početni Budžet	Završni Budžet	Izvršenje 2015 ⁴	Izvršenje 2014	Izvršenje 2013
Prijemi	1,750,681	1,750,681	1,690,349	1,448,957	1,428,704
Isplate	1,727,138	1,712,802	1,597,983	1,498,400	1,500,176

Dobra budžetska performansa je rezultat promena u fiskalnoj politici, primene povećanja stopa PDV i akcije za neke određene proizvode i jačanja kontrole u upravljanju prihodima. Vredi naglasiti da su Carina i PAK uspostavile odgovarajuće mehanizme i razviju efikasne kontrole u upravljanju prihodima. U svojim strateškim i operativnim planovima su dali poseban značaj borbi protiv sive ekonomije i utaje poreza. Oni su takođe razvili akcione planove za borbu protiv ovih pojava.

Tabela 3. Budžet i izvršenje prijema u odnosu na isplate prema GFI (000 u €).

Prijemi	Završni Budžet	Izvršenje 2015	Izvršenje 2014	Izvršenje 2013
Prijemi	1,246,800	1,248,936	1,141,157	1,104,843
Sopstveni prihodi	114,240	107,203	97,446	94,953
Finansiranje od zaduživanja	206,530	166,719	113,836	83,835
Ostalo	183,111	167,490	96,519	145,073
Ukupno	1,750,681	1,690,349	1,448,957	1,428,704

Poreski prihodi koji su prikupljeni tokom 2015 godine su 1,248,936,000€, se premašivanjem plana za 2,136,000€. Iznos od 944,930,000€ je prikupljen od strane Carine i 304,007,000€ od Poreske Administracije Kosova (PAK). Prikupljanje prihoda Carine je u poređenju sa 2014 godinom povećano za oko 9%, a u PAK za 11.5%.

Izgradnja budžetskog procesa nije zasnovana na održivim i realnim i održivim predviđanjima prihoda – Zakon br. 05/L -001 o Budžetu Republike Kosova za 2015 godinu, početni budžet o prihodima sa poreza za dve akcije (CK i PAK) je bio 1,348,200,000€, a plan prihoda je rebalansom budžeta skraćen za

⁴ U ovoj koloni nisu uključeni prijemi i isplate od donatora kao ni prijemi i vraćanja depozita

104,400,000€. Iznos od 87,500,000€⁵ pripada skraćanju u PAK i 16,900,000 kod Carine. Skraćanje budžeta je kao posledicu imalo i smanjenje operativnih troškova za 49,000,000€.

Ne izvršenje projekata finansiranih zaduživanjem - Finansiranje zaduživanjem (opšti dug) je za 2015 godinu bio 748,950,000€⁶. Iznos od 377,780,000€ sa unutrašnjeg zaduživanja i 371,170,000€ od spoljnih zaduživanja.

Unutrašnje zaduživanje – Bilo je planirano finansiranje i unutrašnje zaduživanje u iznosu od 120,000,000€ a izvršeno je 121,262,000€. Cilj unutrašnjeg zaduživanja je bio finansiranje budžetskog deficita, i povećanje bilansa u banci⁷. Bilans u banci je tokom 2015 godine povećan za 93,037,000€ čineći tako 256,539,000€.

Spoljno zaduživanje – Cilj spoljnog zaduživanja je bio finansiranje drumske i železničke infrastrukture, zdravstva, energije i tretiranja voda. Ukupan planirani iznos je bio 107,000,000€, a izvršeno je 45,000,000€ ili 42% planiranog iznosa. OD ukupnog primljenog iznosa od 45,000,000€ potrošeno je 6,750,000€ ili 15%.

Vlada je planirala da pri kraju 2015 godine uzme zajam of MMF u iznosu od 35,000,000€. Dobijanje zajma je bilo uslovljeno blagovremenim usvajanjem budžeta za 2016 od strane Skupštine (do 31 decembra 2015). Međutim usled političkih dešavanja u Skupštini, budžet za 2016 godinu je usvojen početkom 2016 godine. To je uticalo da se pozajmica dobije u 2016 a ne kako je bilo planirano u 2015 godini. Projekti za finansiranje sa spoljnih zaduživanja koji su ostali ne izvršeni se tiču:

- izgradnje puta Priština – Mitrovica i rehabilitacija železničke trase Hani i Elezit – Lešak u vrednosti od 30,100,000€; i
- finansiranja projekata u zdravstvu u vrednosti od 5,050,000€.

Projekat “Kosovsko Zdravstvo” u iznosu od 2,450,000€ je bilo planirano da se finansira od strane Svetske Banke (SB). Sprovođenje ovog projekat je ipak počelo septembra meseca 2015 godine i do kraja godine je izvršeno 57,000€. Razlozi za nisko izvršenje su bila: šestomesečna politička dešavanja tokom 2014; suspenzija projektnih aktivnosti Ministarstva Zdravstva, kao i kašnjenja u obavljanju tenderskih procedura.

A preostali deo u iznosu od 2,600,000€ je bio planiran od strane Vlade Republike Austrije za projekat kardio hirurgije. Sprovođenje ovog projekta je zaostalo usled procedura za ratifikaciju ovog projekta od strane Skupštine.

⁵ Poreski prihodi od PAK su planirani da budu 388,300,000€ a rebalansom budžeta projekcija je bila 300,800,000€, imamo skraćanje od 87,500,000€ ili 22% početnog plana.

⁶ Od finansiranja preko zaduživanja je bilo ukupno 748,950,000€, 166,719,000 € je bio prijema finansiranja i preko zaduživanja tokom 2015 godine (121,262,000€ unutrašnje zaduživanje i 45,458,000€ spoljno zaduživanje).

⁷ Povećanje bankarskog bilansa je zahtev Međunarodnog Monetarnog Fonda (MMF) koja se planira da do kraja godine bude jednaka sa 4.5% iznosa BDP.

Analiza isplata u gotovom novcu

Tabela 4. Završni budžet i izvršenje za 2015 (000 u €)

Opis	Završni Budžet	Izvršenje 2015	% e izvršenja	Izvršenje 2014	Izvršenje 2013
Plate i dnevnice	532,682	524,996	98	485,247	417,093
Robe i usluge	196,717	181,292	92	183,658	193,857
Komunalije	25,564	24,164	94	22,099	21,662
Subvencije i Transferi	431,914	418,084	96	361,160	312,916
Kapitalni troškovi	480,469	403,851	84	411,360	529,176
Zalihe	843	-	-	-	-
Sub total	1,668,189	1,552,387	93	1,463,524	1,474,704
Isplata duga	43,895	44,878	102	34,160	25,472
Članstvo u MFI Institucionet FN	717	717	100	717	0,00
Sub total	44,612	45,595	102	34,877	25,472
Ukupno	1,712,801	1,597,982	93	1,498,401	1,500,176

Glavna pitanja koja su proizašla našim analizama su sledeća:

Planiranje i izvršenje budžeta – Uprkos naprecima koji su postignuti sa Centralnog Nivoa (CN)⁸ i Lokalnog Nivoa (LN)⁹ za poboljšanje upravljanja javnim finansijama i sistema kontrole, i dalje postoji jedan značajan broj nedostatak u budžetskim procesima. Jedan deo njih je prikazan u izveštajima iz prethodnih godina.

Plate i Dnevnice – Stopa potrošnje je 98% budžeta.

Upravljanje osobljem na nivou BO je praćeno raznim nepravilnostima, kao npr: pokrivanje položaja vršiocima dužnosti, sklapanja ugovora za posebne usluge bez procedura regrutovanja, greške u izračunavanju nadoknada za prekovremeni rad kao i ne poklapanje radnih mesta između akata imenovanja i platnih spiskova. U nekim slučajevima, kao posledica prekoračenja budžeta za plate i dnevnice, troškovi su pokriveni sa kategorije roba i usluga.

Izazov sa kojim nastavlja da se suočava lokalni nivou je i nedostatak uvrštavanja radnika u provesti koji su samo zamene na platnom spisku. U nemogućnosti uvrštavanja istih na platnim spiskovima, lokalni nivo se suočio i sa tužbama i potraživanjima od strane radnika koji su angažovani izvan platnih spiskova. Kao posledica toga, bilo isplata koje su izvršene direktno od strane Trezora ili preko sudskih odluka.

⁸ Centralni Nivo Uključuje Centralne Institucije i Nezavisne Institucije.

⁹ Lokalni Nivo uključuje sve Opštine Republike Kosova

Povećanje troškova za plate u odnosu na 2014 godinu za iznos od 40,000,000€ dolazi sa Odluka Vlade za isplatu radnog iskustva za zaposlene ja javnom sektoru i usled povećanja broja zaposlenih na centralnom nivou.

Robe i Usluge- Stopa potrošnje je 92% budžeta

U ovoj kategoriji smo između ostalog identifikovali nepravilnosti u upravljanju avansima za službena putovanja, premašaj troškova mobilne telefonije, a ugovorima za posebne usluge bilo je angažovano 1,029 zaposlenih sa troškovima u ukupnom iznosu od 1,659,843€. Jedan deo troškova za robe i usluge je predstavljen kao kapitalni investicije, to je prikazano u pod odeljku mišljenja.

Subvencije i Transferi - Stopa potrošnje je 96% budžeta

Upravljanje subvencijama ostaje izazov kako na centralnom tako i na lokalnom nivou. Sadašnja praksa procene, praćenja i izveštavanja subvencija ne pruža dovoljnu sigurnost da se one koriste za namenjene svrhe i o tome da li su postignuti očekivani rezultati. Prema podacima koji se nalaze na Godišnjem Finansijskom Izveštaju Vlade, povećanje potrošnje za 57.000.000 € u odnosu na 2014 godinu je nastalo od povećanja uplata za osnovne doprinosne penzije i povećanja isplata za poljoprivredni sektor.

Kapitalne Investicije- Stopa potrošnje je 84% budžeta.

Oko 35 % od ukupnih uplata za kapitalne je izvršeno u novembru i decembru. Dalje, nakon završetka roka za isplatu krajem decembra, odlukom Ministra Finansija izvršene su uplate u iznosu od 37.533.272 € ili 9 % od ukupnih uplata za kapitalne investicije.

Visok obim isplata na kraju godine povećava rizik od izvršenje nepravilnih isplata i za nepotrebne kupovine. Nizak nivo izvršenja budžeta je kao posledica nedostatka konkretnih projekata za koje je izdvojen budžet, kašnjenja u procedurama nabavke i nepotpunih procesa praćenja projekata.

1.6.2 Analiza obelodanjivanja/podataka

Imovina

Kontrole u upravljanju (kapitalnom i ne kapitalnom) imovinom nastavljaju da budu neefikasne. Ovo je tretirano kao isticanje pitanja u odeljku mišljenja u ovom poglavlju.

Dalje, bilo je nedostataka i u fizičkom prebrojavanju i proceni imovine. U nekim slučajevima nisu ni bili završeni izveštaji inventarizacije imovine. Nedostaci su primećeni i kod kategorizacije obezvređivanja, otuđivanja imovine, i nepravilne klasifikacije tekućih investicija.

Što se tiče vladinih vozila značajan broj njih se koristi od strane političkog i rukovodećeg osoblja koji u većini slučajeva ne vodi evidenciju o njihovoj upotrebi. U mnogim slučajevima se vozila koriste nakon redovnog radnog vremena, nema izveštavanja o količini potrošenog goriva i o pređenim kilometrima.

Nedostaci su identifikovani i u slučaju servisiranja i održavanja vozila, a njihovog ne upisivanja u imovinskom registru.

U Ministarstvu Javne Uprave – deluje Jedinica za Praćenje u Upotrebu Vladinih Vozila (JPUVV) koja izveštava o upotrebi službenih vozila. Izveštavanje BO kod ove jedinice nastavlja da bude veoma manjkavo. U 2015 godini su samo tri BO (Ministarstvo Poljoprivrede, Ministarstvo JAVNE Uprave i Ministarstvo Kulture) izveštavale ovu jedinicu.

Neizmirene obaveze

Neizmirene obaveze BO ja kraju 2015 godine su 207,262,005€, u poređenju sa 2014 godinom obaveze su se povećale za 41,874,093€. Povećanje obaveza je više izraženo kod organizacija na centralnom nivou.

Tabela 5 Neizmirene obaveze (000€)

Opis	2015	2014	2013
Centralni Nivo	191,816,	148,199,	29,940
Lokalni Nivo	15,445,	17,188,	23,685
Ukupno	207,262,	165,387	53,626

Najveći deo obaveza na centralnom nivou su u vezi sa:

- 145,571,431€ pripadaju Ministarstvu Životne Sredine Prostornog Planiranja (MŽSPP). Obaveze se tiču procesa eksproprijacije. Isplata obaveza sa budžeta tekućih godina može rezultirati smanjenjem budžeta i smanjenjem novih projekata.
- Ministarstvo Infrastrukture – neizmirene se tiču projekta “Autoput Priština – Skoplje” u iznosu od 13,000,000€, a drugi deo ovoga je od izgradnje drugih puteva kao i njihovog održavanja i popravke.
- Ministarstvo Poljoprivrede – neizmirene obaveze u iznosu od 9,171,080€ za Subvencije i Transfere. Iznos od 4,000,000€ su obaveze koje su odobrene na osnovu Programa za Ruralni Razvoj Poljoprivrede, gde izvršenje isplata traje duže od dve godine, a smatraju se zakonskim obavezama. Ostali deo se tiče obaveze za subvencije koje su predviđene da se isplate u 2015 godini.

Ostale obaveze od eksproprijacije su nastale kao rezultat ulaska u ugovorne obaveze u nedostatku dovoljno sredstava da ih finansiraju i usled prijema i obrade fakture sa zakašnjenjem¹⁰. Osim toga, kvalitet izveštavanja je bio loš.

U nekim slučajevima, BO nisu redovno prijavile njihove obaveze kod MF a u nekim slučajevima prijavljene obaveze nisu bile potpune.

Ne blagovremeno plaćanje obaveza od strane BO je učinila da se značajan deo njih isplati od strane Trezora i od strane Sudova (vidite poglavlje ispod, direktne isplate od strane Trezora i Sudova). Kašnjenja u plaćanju obaveza će imati negativne efekte na upravljanje budžetom, opterećujući budžet u narednim godinama, i sprečava ostvarivanje planiranih ciljeva.

¹⁰ Ovo je uzeto sa analize obaveza u odnosu na budžet kod šest BO koja imaju veće obaveze.

Ne obelodanjivanje računa potraživanja u GFI

Centralni nivo – Primećuje se izraženi porast računa potraživanja PAK koje su u poređenju sa 2014 povećani za 185,373,391€¹¹. Prema PAK jedan od glavnih faktora rasta je obelodanjivanje pasivnih potraživanja u GFI 2015, koji nisu bili obelodanjeni u prethodnim godinama. Nivo računa potraživanja iznosi oko 60% od prihoda od PAK za 2015.

Bilo je povećanja računa potraživanja i u Carini Kosova, koji su u poređenju sa 2014 bili 10,132,409€. Prema carini¹² ovo povećanje je nastalo usled identifikovanja računa potraživanja koji datiraju iz prethodnih godina. Ovi računi nisu upisani u unutrašnjim carinskim evidencijama i nisu prikazani u finansijskim izveštajima prethodnih godina. Međutim, nakon njihove identifikacije, oni su upisani u sistemu i prikazani su u finansijskim izveštajima 2015 godine.

Stupanjem na snagu Zakona br. 05/L-043 o Opraštanju javnih dugova do 2008 godine, PAK i Carina su pripremile i prosledili MF liste za opraštanje dugova.

Dugovanja prema PAK koja su za opraštanje dostižu iznos od 298,277,872€. Do kraja 2015 godine je oprošteno samo 16,943,796€.

Dugovanja prema CK koja su za opraštanje dostižu iznos od 5,641,168€. A do kraja 2015 godine nije bilo nijednog slučaja njihovog opraštanja jer kompanije ni fizička lica nisu uspeali da postignu sporazuma o opraštanju u skladu sa Zakonom o Opraštanju dugova.

Lokalni nivo – Računi potraživanja za 2015 godinu na lokalnom nivou su bili 185,914,350€. U poređenju sa 2014 godinom oni su povećani za 2,409,678€.

Nedostatak potpunih informacija u vezi sa računima potraživanja može rezultirati pogrešnim budžetskim projekcijama i smanjenjem broja novih projekata. Nedostatak dovoljnih akcija za prikupljanje javnih dugova ne podstiče ostale dužnike da izmire svoje dugove na vreme. Starost dugova otežava njihovo prikupljanje.

¹¹ Računi potraživanja su na kraju 2015 godine bili 463,196,881€, koji su u odnosu na 2014 povećani za 185,373,391€ (potraživanja su na kraju 2014 godine bila 277,823,490€).

¹² Sektor za upravljanje dugovima u Carini

Isplate koje su direktno izvršene od strane Trezora i Sudova

Trezor je za 2015 godinu u skladu sa članom 39.2 i 40 izvršio isplate u iznosu od 11,499,582€¹³.

Tabela 6: Isplate prema Sudskim Odlukama

Isplate prema Sudskim Odlukama	Lokalni Nivo	Centralni Nivo	Ukupno 2015	Ukupno 2014
Robe i Usluge	740,245	834,504	1,574,748	1,391,685
Komunalije	71,139	91,421	162,560	79,155
Subvencije i Transferi	148,688	800,872	949,560	335,845
Kapitalne Investicije	3,152,057	1,258,344	4,410,401	4,364,151
Ukupno	4,112,129	2,985,141	7,097,269	6,170,836

Tabela 6: Direktno isplate od strane Trezora

Direktno isplate od strane Trezora	Lokalni Nivo	Centralni Nivo	Ukupno 2015	Ukupno 2014
Robe i Usluge	307,446	408,672	716,118	441,412
Komunalije	166,580	4,150	170,730	0
Kapitalne Investicije	2,476,845	1,038,620	3,515,465	3,037,443
Ukupno	2,950,871	1,451,442	4,402,313	3,478,855

Glavni razlozi direktne isplate faktura od strane trezora i onih prema Sudskim Odlukama su sledeći;

- Početak kapitalnih projekata u nedostatku dovoljnog budžeta za njihovo potpuno finansiranje;
- Obaveze koje su nasleđene od prethodnih vlada na lokalnom nivou;
- Ne isplaćivanje faktura za izvršene radove usled ne priznavanja radova i osporavanje njihovog kvaliteta od strane nadzornih tela; kao i
- Nemar i neodgovornost odgovornih službenika za upravljanje fakturama.

Ne blagovremeno izvršenje obaveza je dovelo do skupih i komplikovanih sudskih postupaka i dodatnih budžetskih troškova. To je u isto vreme imalo negativan uticaj na reputaciju javnih institucija. Stoga, potrebno je da Ministarstvo Finansija zajedno sa ostalim relevantnim institucijama i njihovim odgovornim licima obezbedi sa će se fakture ekonomskih operatera isplatiti na redovan način i u pravo vreme.

¹³ ZUJFO član 39.2 i 40 – prema Članu 39.2 kada račun nije isplaćen od strane BO za period duži od 60 dana, operater ima pravo da zatraži izvršenje isplate direktno od strane MF/Trezora. MF/Trezora ima pravo da na njegov zahtev izvrši isplatu direktno na račun ekonomskog operatera. Takođe prema članu 40 da izvrši isplate kao rezultat sudskih odluka.

1.7 Mišljenja revizije u individualnim GFI:

NKR je izvršila reviziju regularnosti GFI za 90¹⁴ BO. Nalazi revizije za svaku BO se odražavaju u mišljenju revizije za GFI/BRK. U tabeli ispod su prikazana mišljenja koja su data za 2015 godinu 2015 podeljena su prema vrsti i nivoima upravljanja.

Tabela 7. Vrste i broj mišljenja o GFI BO

Revidirani entiteti/ Mišljenja	Ne modifikovan o Mišljenje	Ne modifikovano Mišljenje sa I.P	Kvalifikovano Mišljenje sa I.P	Kvalifikovano o Mišljenje	Protivno Mišljenje	Ukupno
Centralni Nivo ¹⁵	10	12	1	1	-	24
Lokalni Nivo	1	22	5	6	4	38
Nezavisne Agencije	19	7	-	3	-	29
Ukupno	30	41	6	10	4	91

Prilog II pruža detaljne podatke o osnovama modifikovanja mišljenja kao i o glavnim preporukama koje su date svakoj BO.

Četiri (4) Opštine su dobile protivno mišljenje: Leposavić, Zvečan, Zubin Potok i Severna Mitrovica jer nisu pripremile Godišnje finansijske izveštaje.

Kvalifikovano mišljenje je dato za deset (10) BO, a kvalifikovano mišljenje sa isticanjem pitanja je dato za (6) BO. U okvalifikovanju mišljenja i isticanju pitanja su uticale kapitalne imovine, računi potraživanja, nepravilne isplate, pogrešna klasifikacija troškova. Mišljenje za KAP je bilo kvalifikovano jer su troškovi za likvidaciju privatizovanih DP isplaćeni sa Povereničkog Fonda.

1.8 Preporuke

Preporučujemo Vladi Kosova da obezbedi da:

- Ministar Finansija u koordinaciji sa Direktorom Trezora postavi efektivne procese za overavanje da plan za izradu GFI/BRK za 2016 godinu, adresira sva pitanja koja se tiču usklađenošću i za zahtevima finansijskog izveštavanja. Da u ovom aspektu obezbedi budžetiranje troškova po adekvatnim budžetskim kategorijama. Dalje, proces konsolidacije treba da uključi dodatne informacije o računima potraživanja, upisu i potpunom izveštavanju kapitalnih investicija, isplate od trećih lica i neizmirenim obavezama;
- Tokom perioda pripreme plana prihoda i preduzimanja fiskalnih mera Ministar finansija treba da obezbedi aktivno učešće u menadžmenta obeju agencija (CK i PAK) kao bi projekcije budžeta bile približne. Projekcije budžeta treba da se oslanjaju na pouzdanim podacima koji su indikativni sa tokovima prihoda tokom godine;

¹⁴ Ima ukupno 90 izveštaja i dato je 91 mišljenje, kod izveštaja o KAP je dato dva mišljenja za KAP i za Privatizacioni Fond

¹⁵ Uključuje se 19 Ministarstva, Carina Kosova, Uprava Kosova, Kancelarija Predsednika, Ured Premijera Kosova i Skupština Kosova.

- Ministar finansija u saradnji sa Komisijom za budžet i finansije treba da igra aktivniju ulogu u razgovorima o budžetu sa BO. Tamo gde ima argumenata i postoji potreba za dodatnim sredstvima da se ugrade u naredne budžete. Dok se budžet za kapitalne projekte treba postaviti samo za one projekte koji su dobro opravdani prebacivanjem budžetiranja sredstava ka ciljevima i najvažnijim i izvodljivim prioritetima;
- Ministarstvo finansija/ Trezor treba da razmotri postojeće aranžmane izveštavanja kako bi se omogućilo BO podizanje kvaliteta finansijskog izveštavanja. U tom smislu, trebaju se preduzeti ključne aktivnosti kao npr: ažuriranje plana računovodstva u kombinaciji sa odgovarajućim smernicama, ažuriranje uputstvo računovodstva i finansijskih pravila. Sa posebnim osvrtom na razvoj pravila za upravljanje potraživanjima i subvencijama. Dalje, treba da obezbede redovno obavljanje obuka sa odgovornim zvaničnicima uključenim u finansijskom izveštavanju;
- Ministar finansija treba da se poveća odgovornost prema službenicima koji su uključeni u realizaciju projekata koji se finansiraju zaduživanjem. Odluka da se zadužuju se treba uzimati tek nakon uspostavljanja preduslova, kao što su: dokumentovani projekti koji se mogu ostvariti. Ovo bi trebalo da se uradi u cilju dobijanja mogućnosti za razvoj privrede zemlje u pogledu javnih investicija;
- Povećanje efikasnosti i jačanje kontrole u upravljanju i izveštavanju računa potraživanja. Da se analiziraju uzroci porasta računa potraživanja kako bi se izvukli uzroci neuspeha u plaćanju dugova i da se iskoriste pravna sredstva za njihovo prikupljanje; i
- Trezor/Divizija za praćenje unutar MF treba preduzme strožije kontrole praćenje procesa mesečnog izveštavanja o neizmirenim obavezama. Potrebna je kritički osvrt izveštaja o neizmirenim obavezama a tamo gde su kašnjenja i vrednost obaveza materijalne da se ta pitanja adresiraju odgovornim zvaničnicima te organizacije.

Preporučujemo Vladi Kosova da obezbedi da:

- Vlada Kosova izvršila procenu zarad identifikovanja uzroka koji su doveli do neefikasnog upravljanja procesa oko finansijskog upravljanja i kontrole. Priprema i sprovođenje akcionih planova za sprovođenje svih preporuka koje su proizašle sa ovog izveštaja i pojedinačnih revizorskih izveštaja, bi trebalo da budu u fokusu nadzora od strane Skupštine

2 Adresiranje Preporuka koje su date za GFI 2014 godine

Opšti zaključak

Značaj Revizorskih Izveštaja se zasniva na identifikovanju praktičnih preporuka kako bi se osiguralo kontinuirano poboljšanje upravljanja i upravljanja javnim finansijama. Sadašnji nivo sprovođenja preporuka revizije nije zadovoljavajući. Preporuke Visokog Prioriteta su manje sprovedene od onih koje su Srednjeg Prioriteta. Dosta značajan broj preporuka se ponavlja iz godine u godinu. Iako je Skupština zatražila od Vlade akcioni plan za sprovođenje preporuka GIR za 2014, u vezi sa ovim zahtevom nije bilo pozitivnog odgovora od Vlade. Slično tome, većina budžetskih organizacija nemaju sistematski proces za praćenje sprovođenja preporuka. Ne sprovođenje izaziva slabosti kontrole i na tome da se njihov uticaj kao što je finansijski gubitak, nastavi iz godine u godinu.

2.1 Uvod

NKR stalno daje preporuke za BO, za Vladu i za Skupštinu za adresiranje slabosti u kontrolama i drugih slabosti koje se identifikuju tokom revizije. Ove preporuke imaju za cilj da pomognu visokim menadžerima institucija da poboljšaju mehanizme upravljanja, da podrže bolje upravljanje javnim finansijama i da pružaju bolje usluge poreskim obveznicima. Sprovođenje datih preporuka se prati na godišnjem nivou za revizije regularnosti, a preporuke revizije performanse se razmatraju tokom specifičnog praćenja. Ovo poglavlje sadrži opis stepena sprovođenja preporuka 2014 i 2013 godine na svim nivoima.

2.2 Adresiranje preporuka koje su date u GIR

Preporuke koje su date u GIR 2014 su bile šireg opsega, i razmotrile su aranžmane koji su potrebni kako bi se omogućilo predstavljanje tačnijih i potpunijih informacija u finansijskim izveštajima i da za adresiranje izazova i pitanja koja proističu iz revizije konsolidovanih finansijskih izveštaje za 2014godinu. Uprkos preporukama od NKR i od strane Skupštine, Vlada Kosova nije pripremila akcioni plan za sprovođenje preporuka iz GIR. Shodno tome, njihovo sprovođenje je bilo ne strukturirano i veoma je teško da se izvrši tačna procena stepena sprovođenja. Ipak, većina preporuka nije adresirana. Od ukupno 57 datih¹⁶ preporuka, samo 10 su u potpunosti sprovedene, 24 su u fazi sprovođenja i 23 još nisu adresirane. Za detaljniji pregled pogledajte Dodatak III ovog izveštaja.

Iako ovo odražava jedno malo poboljšanje u poređenju sa sprovođenjem preporuka GIR za 2013 godinu, neke od preporuka koje se ponavljaju godinama su:

- Obezbeđivanje transparentnosti u GFI/BK-u, uz klasifikaciju i registraciju svih troškova u adekvatnim kodovima troškova, i potpuno predstavljanje isplata iz trećih lica;
- Razvoj i sprovođenje efektivnog pristupa od strane pojedinačnih BO-a za upravljanje rizika u vezi sa organizacionim ciljevima;

¹⁶ Vladi je dato 38 preporuka, 15 je dato Skupštini Kosova, 2 za skupštine opština 2 za Predsednika Opštine Prizren.

- Uvođenje u upotrebi elektronske nabavke za povećanje transparentnosti i za smanjenje birokratskih procedura;
- Pronalaženje održivog rešenja, kada je reč o izvršenju unutrašnjih revizorskih usluga u malim nezavisnim institucijama koje su direktno odgovorne pred Skupštine, koji će uticati nezavisnost i odgovornost;

Ne sprovođenje pomenutih preporuka je dovelo da u finansijskim izveštajima stalno ima: pogrešne klasifikacije i pogrešnog izveštavanje troškova; nedostatka sveobuhvatnog pristupa upravljanja rizicima; nedostatka transparentnosti u postupcima javnih nabavki; nedostatka usluga unutrašnje revizije za male nezavisne institucije; i neefikasnog upravljanje resursima po opštinama.

Slične preporuke su se ponovile u ovom izveštaju i potrebne se dodatne mere i veće angažovanje od strane Skupštine i Vlade u tretiranju sa preporuka GR-a da bi se osigurala potrebna poboljšanja u upravljanju javnog sektora na Kosovu.

2.3 Adresiranje Preporuka datih u pojedinačnim revizorskim izveštajima za 2014 i 2013 godinu

Naši pojedinačni izveštaju ističu pitanja koja se tiču Godišnjih Finansijskih Izveštaja, Upravljanja i Finansijskog Upravljanja i Kontrole. U tabelama ispod ćemo predstaviti jedan sažetak oko sprovođenja preporuka za 2014 i 2013 godinu, u kojima su preporuke uvrštene prema prioritetima a i izvršena je njihovo poređenje po godinama.

Revidirane organizacije smo podelili na: Institucije centralnog nivoa¹⁷, Nezavisne institucije¹⁸ i Institucije opštinskog nivoa (38 Opština).

¹⁷ 19 Ministarstva, Ured Premijera, Poreska Administracija Kosova, Carina, Tamad i Ujedinjeni Fond u Sektoru obrazovanja koji projekti su finansirani od donacija. Tamad je u okviru sektora Privrede, a Ujedinjeni Fond je zajednička donacija nekih zemalja donatora u Ministarstvu Obrazovanja Nauke i Tehnologije. Ove revizije su obavljene na osnovu sporazuma sa isplatom.

¹⁸ Kod nezavisnih institucija su uključene Skupština Kosova, Kancelarija Predsednika, Kosovska Agencija za Privatizaciju i još 25 drugih institucija.

Tabela 8. Sprovođenje preporuka GR-a, datih BO-a za 2014

Revidirani subjekti	Br preporuka		Prioritet	Potpuno adresirane		Delimično adresirane		Ne adresirane	
	Ukupno	Prema prioritetu	V/S	Br	%	Br	%	Br	%
Institucije centralnog nivoa	347	222	V	78	35	77	35	67	30
		125	S	55	44	41	33	29	23
Nezavisne institucije	200	110	V	43	39	41	37	26	24
		90	S	51	57	16	18	23	26
Institucije lokalnog nivoa	630	489	V	87	18	200	41	202	41
		141	S	42	30	43	30	56	40
Preporuke visokog nivoa		821	V	208	25	318	39	295	36
Preporuke srednjeg nivoa		356	S	148	42	100	28	108	30
Ukupan broj preporuka	1177	1177		356	30	418	36	403	34

Tabela 9: Sprovođenje preporuka GR-a, datih BO-a za 2013 god

Revidirani subjekti	Br preporuka		Prioritet	Potpuno adresirane		Delimično adresirane		Ne adresirane	
	Ukupno	Prema prioritetu	V/S	Br	%	Br	%	Br	%
Institucije centralnog nivoa	313	197	V	41	21	72	37	84	43
		113	S	55	49	23	20	35	31
Nezavisne institucije	199	107	V	42	39	28	26	37	35
		95	S	62	65	9	9	24	25
Institucije lokalnog nivoa	521	423	V	95	22	153	36	175	41
		98	S	41	42	19	19	38	39
Preporuke visokog nivoa		727	V	178	24	253	35	296	41
Preporuke srednjeg nivoa		306	S	158	52	51	17	97	32
Ukupan broj preporuka	1033	1033		336	33	304	29	393	38

Mi obavljam kategorizaciju datih preporuka prema njihovoj važnosti. Preporuke visokog prioriteta su one koje, ukoliko se ne adresiraju mogu rezultirati materijalnim slabostima u unutrašnjim kontrolama, a preporuke srednjeg prioriteta su pitanja koja mogu ne rezultirati materijalnim slabostima, ali kod kojih preduzeta akcija pruža mogućnosti za poboljšanje unutrašnje kontrole.

Generalni stav je da je došlo do povećanja broja preporuka u 2014 godini za sve vrste institucija. Veliki deo preporuka 2014 godine visokog prioriteta nisu adresirane a isti zaključak se odnosi i na preporuka srednjeg prioriteta. To je zabrinjavajuće pitanje i treba se tretirati sa prioritetom.

Kao o kod pregleda preporuke GIR iznad, mnoge preporuke se ponavljaju svake godine. Glavne oblasti u kojima se to dogodilo, odnose se na: objavljivanju podataka u GFI; klasifikaciju troškova; izvršenje budžeta; nabavku i upravljanje imovinom. Ne adresiranje datih preporuka je dovelo do nastavka slabosti u unutrašnjoj kontroli, što smanjuje efikasnost aktivnosti BO, neadekvatno obelodanjivane informacije u GFI, ne postizanje vrednosti za novac, a u nekim slučajevima i do neredovnih isplata.

Ova stanje će se adresirati samo ako se poveća predanost preko redovnog praćenja sprovođenja preporuka od strane svih OB - identifikovanjem i adresiranjem prepreka za sprovođenje. Primer kako je redovno praćenje napretka pomoglo u adresiranje preporuka se može videti u MEI, MŽSPP i MTI. Ova ministarstva, su preko redovnog praćenja napretka dostigla relativno visok nivo sprovođenja preporuka u odnosu na prethodne godine.

2.4 Adresiranje Preporuka datih u izveštajima revizije performanse

NKR je u sezoni revizije 2015/2016, izvršila prateću reviziju za Međunarodni aerodrom "Adem Jashari" (MAP-AJ). Ova revizija je pokazala da od ukupno 8 preporuka koje su dobili, MAP - AJ je u potpunosti sproveo 4 preporuke, u fazi sprovođenja ili delimično sprovedene su 3 preporuke, a jedna preporuka nije sprovedena. Ne sprovedena preporuka se tiče nekih nedovršenih radova, ili završetka nekih preostalih radova, koji se odnose na deo KFOR-a unutar imovine MAP-AJ.

Potpuno sprovedene se uglavnom tiču bavi administrativnih pitanja i dokumentacije (kao što je priprema propisa od strane Komisije za javno-privatna partnerstva, zapisnici sastanaka, itd stvaranje trajne komisije za upravljanje projektom, postavljanje rokova za izveštavanje i izdavanja građevinskih dozvola). A delimično sprovedene preporuke se više tiču poslova koji su predviđeni u sporazumu, ali nisu u potpunosti realizovani.

Pored toga, dva druga izveštaja su pregledana od strane Parlamentarne Komisije za Nadzor Javnih Finansija (Izveštaj Revizije- Održavanje i popravka službenih vozila i Izveštaj Revizije - sistemi nabavke u zdravstvenom sektoru). Jedina aktivnost do sada koja utiče na sprovođenje preporuka je kasna priprema akcionog plana od strane Ministarstva zdravlja o adresiranju preporuke u izveštaju - sistemi nabavke u zdravstvenom sektoru. Dok su akcioni planovi u vezi sa drugom izveštaju zatraženi od strane NKR, ali isti nam nisu dostavljeni od strane Poreske Administracije Kosova, Sudskog saveta Kosova, Ministarstva za javnu upravu, Carine Kosova i Policije Kosova.

2.5 Razlozi na nisko sprovođenje preporuka

Nedostatak formalnih procesa za sistematsko praćenje akcionih planova i za sprovođenje preporuka i nedostatak dovoljne posvećenosti za sprovođenje preporuka su među glavnim razlozima neadekvatnog adresiranja preporuka GR. Osim toga, nedostatak efikasnog nadzora od strane Vlade i nadzornih organa je uticalo na tome da budžetske organizacije izbegnu potpunu i doslednu primenu smernica za upravljanje troškovima, rezultirajući tako ponavljanjem grešaka i preporuka.

2.6 Opšte preporuke

Preporučujemo Skupštini Kosova da:

- Da zatraži od Vlade da podnese povratni izveštaj o preporukama datim od strane GR o GIR 2014 i preporukama Komisije za nadzor javnih finansija, u vezi sa ovim izveštajem (detaljno navodeći postignuti napredak i identifikujući prepreke koje su sprečavale potpuno sprovođenje preporuka); i
- Da zatraži od Vlade da pripremi akcioni plan za sprovođenje preporuka GR u GIR 2015 kao i izveštaje u vezi sa napretkom primene ovog plana, na tromesečnoj osnovi. Ovi izveštaji treba jasno da razjasne zašto se ne sprovedene preporuke ne mogu sprovesti.

Preporučujemo Vladi da:

- Da primeni sistematski proces za sprovođenje preporuka koje su date od strane GR u GIR 2015 godine i u prethodnim GIR. Ovaj proces treba jasno identifikovati i adresirati prepreke u sprovođenju preporuka; i
- Da zatraži od svih budžetskih organizacija da sprovedu i da izveštavaju o sistematskom procesu sprovođenja preporuka revizije, preko tromesečnih izveštaja o napretku koji se podnose Ministarstvu Finansija i KNJF. Ovi izveštaji treba jasno razjasniti zašto se ne sprovedene preporuke ne mogu sprovesti.
- Da bliže prati nivo sprovođenje preporuka GR-a pozivajući Ministarstvo Finansija da predstavi stanje preporuka na jednom od sastanaka Vlade.

3 Dobro Upravljanje

Opšti zaključak

Razvoji u upravljanju su promovisani preko sprovođenje jednog okvira koji je fokusiran na poboljšanju unutrašnjih kontrola na finansijskom upravljanju i na razvoju upravnih kapaciteta. One su demonstrirane preko strategije UKJF za 2015-2019, i preko rada Centralnog Odeljenja za Harmonizaciju (COH), uključujući i podršku koja je data za jedinice unutrašnje revizije. Samo-ocenjivanje za Finansijsko Upravljanje i Kontrolu (FUK) koje se svake godine podnosi Ministarstvu Finansija (MF) je osnova za praćenje dešavanja u upravljanju. Iako ima pozitivnih dešavanja ove inicijative još uvek nisu potpuno efikasne u velikom delu BO (43%) nedostaju efektivni strateški planovi a dve trećine (2/3) imaju nedostatak finansijskih troškova planova/strategija. Skoro 80% BO nemaju efektivne sisteme upravljanja rizikom, uprkos tome da je to aktuelan zahtev koji je utvrđen od strane Vlade. Oko 27% jedinica unutrašnje revizije imaju nedostatak osoblja u odnosu na njihovu veličinu a u isto vreme jedna četvrtina (1/4) njihovog rada je fokusirana na aktuelnoj godini. Sprovedeno je malo više od polovine preporuka unutrašnje revizije. Ovi nalazi ističu potrebu za značajnim povećanjem fokusa Vlade i Skupštine na upravljanje od strane menadžera javnog sektora.

3.1 Uvod

Dobro upravljanje se odnosi na sprovođenje efektivnih politika i procesa koji obezbeđuju da su ciljevi organizacije (kao što je navedeno u godišnjim i strateškim planovima) ispunjeni na ekonomičan i efektivan način unutar očekivanih vremenskih rokova. Vlada podržava agendu upravljanja preko primene okvira za promovisanje dobrih praksi preko opšte strategije UKJF koja ističe:

- Integrisanje resursa i kontrola prema ulaganju u procesima i sistemima upravljanja javnim finansijama do 2017;
- Postoji menadžerska odgovornost o ulaganjima i upravljanju resursima koja je potvrđena pripremljenim izveštajima od strane menadžera javnih fondova do 2017-2018;
- Da se upravljanje rizicima postavi kod svih BO i isti treba da bude potvrđen preko struktura i izveštaja upravljanja rizikom do 2017; i
- Da funkcija unutrašnje revizije dodaje vrednost odgovornom upravljanju pružajući sigurnost fokusiranu na riziku i savetodavne usluge, koji se može potvrditi preko ekonomskih, efektivnih i efikasnih ekonomskih pokazatelja do 2019.

Ključni instrumenti za podršku subjekata javnog sektora za sprovođenje pozitivnih aranžmana upravljanja uključuju upitnik samo-procene, koji je šalje Ministarstvu finansija na godišnjem nivou od strane individualnih BO, i rada COH preko obuka u vezi sa povećanjem znanja i svesti o FUK i o Sistemu Unutrašnje Revizije.

COH je odgovorno za izradu dokumenata i politike za razvoj i praćenje FUK i UR takođe pomaže prati i sprovodi spoljne procene koji se bave pregled obezbeđivanja kvaliteta obavljanja unutrašnje revizije u subjektima javnog sektora. COH je organizovao seminare za više rukovodioca i unutrašnje revizore o važnosti procesa samo-ocenjivanja i upravljanja rizikom. Isto tako izvršila je opis procesa FUK u velikom broju

odabranih pilot organizacija (dve opštine i dva ministarstva) sa namerom da se one koriste kao dobar model za druge budžetske organizacije.

Dešavanja u upravljanju se podržavaju i preko reforme javne uprave. U ovom kontekstu, Vlada namerava da integriše Poresku Administraciju Kosova (PAK) i Carinu Kosova u jednu agenciju. Cilj će biti da se biznisima/poreskim obveznicima, preko modernog sistema prikupljanja prihoda pružaju brže, bolje i jeftinije usluge, ali i da se stvori podsticanje za razvoj biznisa.

3.2 Podrška od strane Nacionalne Kancelarije Revizije za agendu upravljanja

3.2.1 Uvod

NKR ima ključnu ulogu u podržavanju dešavanja upravljanja. To se adresira preko jednog programa rada koji je zasnovan na riziku (fokusiran u onim oblastima gde se očekuje da takav rad postigne maksimalni uticaj) i delimično se odražava na glavnim inicijativama koje se koriste od strane Vlade.

Mi izveštavamo o:

- Specifičnom radu koji smo obavili za svaku reviziju;
- Zajedničkim oblastima koje smo tretirali po svim revizijama, tamo gde je proces planiranja revizije istakao potrebu za tretiranje posebnih oblasti aktivnosti, sa naglaskom na aranžmane upravljanja; i
- Specifičnim pitanjima u vezi sa UK koje su identifikovane u našim revizijama za 2015.

3.2.2 Finansijsko Upravljanje i Kontrola

U značajnom delu oblasti aranžmana upravljanja potrebna su značajna poboljšanja i verujemo da će se preko naših preporuka uticati na pozitivna poboljšanja. Tretiranje pitanja koja su postavljena u revizorskim izveštajima NKRI i sprovođenje preporuka od strane menadžmenta BO će razviti procese i postojeće kontrole prema efikasnijem upravljanju.

Nedostatak odgovornosti i menadžerske odgovornosti je uticala na efikasnost budžetskih kontrola, finansijskog izveštavanja i praćenja. Trebaju se dalje poboljšati aktivnosti koje bi podržale razvoj upravljanja, kao što je potpuno adresiranje preporuka revizije i razvoj procesa finansijskog upravljanja i unutrašnje kontrole visokog kvaliteta. Obavezivanje menadžmenata BO tokom razmatranja godišnjih izveštaja revizije pred Parlamentarnom Komisijom za Nadzor Javnih Finansija (KNJF) da će adresirati preporuke, u većini slučajeva su ostala samo ne realizovana obećanja.

Identifikovani su nedostaci u definisanju jasnih ciljeva i aktivnosti u strateškim planovima centralne vlasti i lokalne samouprave. Postoje slučajevi nedostatka povezanosti između strateških planova, srednjoročnog okvira rashoda (SOR) i godišnjih programa. Pored toga ovi dokumenti ne sadrže procenu rizika za planirane aktivnosti. Rizici i prepreke se upravlja kada je to potrebno a ne nekim strukturiranim planom.

Operativne aktivnosti se ne ostvaruju uvek prema početnim planovima. Godišnji programi rada pretrpe promene tokom budžetske godine, godišnje kupovine se ne planiraju kako treba ili se ne zasnivaju dovoljno na realnim potrebama organizacija. Odstupanja od plana često imaju i budžetske efekte u mnogim slučajevima su završila sa značajnim finansijskim dugovima BO.

Odgovarajuće procedure FUK nastavljaju da se ne sprovode dovoljno. Izuzev nekih malobrojnih slučajeva, unutrašnje smernice i procedure su gotovo nepostojeće u pojedinim budžetskim organizacijama. Nepravilnosti i slabosti upravljanja su evidentne u mnogim oblastima, počev od planiranja budžeta, trošenja javnih sredstava, planiranja i realizacije kapitalnih projekata, ugovora o upravljanju otpadom, delegiranja zadataka i odgovornosti, finansijskog i menadžerskog izveštavanja i Upravljanja osobljem i upravljanja obavezama javnom imovinom.

3.2.3 Pregled Upravljanja kod pojedinačnih revizija

Kontrolna lista samo-ocenjivanja FUK

MF/COH ja izradila detaljnu kontrolnu listu samo-ocenjivanja kojom se zahteva od BO sa ocenjuju sebe preko 106 pitanja koja adresiraju najvažnija pitanja upravljanja. To omogućuje MF da proceni opšti razvoj upravljanja i da identifikuje pitanja za koje je BO potrebna dalja podrška.

Da bi upitnik o samo-ocenjivanju bio efektivno sredstvo za poboljšanje, dokazi koji podržavaju individualno ocenjivanje od strane svake BO treba da budu jasan odražaj aktuelnog stanja, znači zasnovana na dokazima. Stoga u svim revizijama 2015 godine smo preduzeli rad da bi utvrdili kvalitet podnetih aplikacija, ocenjivanjem 6 ključnih pitanja po svim pet komponentama kontrolne liste, da bi utvrdili da li su bile postavljene kontrole, i ako jesu da se ovaj zaključak zasniva na dokazima. Tabela ispod prikazuje procene sa individualnih revizija 89 BO, uključujući Ministarstva, Opštine i Nezavisne Institucije (NI).

Pitanje	Procena NKR.
Da li BO ima strateški plan i da li su menadžeri podređenih struktura/jedinica bili uključeni u diskusijama za strateški plan? A treća lica?	Samo 57% ili 51 od ukupno 89 testiranih BO imaju strateški plan. Nedostatak planova je izraženije posebno kod Opština, 18 njih još uvek nemaju strateški plan. Uključivanje interesnih strana u procesu izrade planova je veoma niska. Menadžeri struktura se uglavnom uključuju u utvrđivanju strateških ciljeva.
Da li se izračunava trošak strategije?	63% BO nisu izračunali finansijske troškove strategije.
Da li se tokom procesa planiranja uzimaju u obzir mogući rizici sa spoljnih izvora? (npr. U vezi sa snabdevanjem usluga spolja, tehnologija, ekonomski i politički uslovi, zakonski zahtevi, prirodni uslovi, imovinske prepreke, itd)	78% ili 69 BO nisu pripremile plan o upravljanju rizicima i ne uzimaju u obzir moguće rizike. Opštine imaju većeg zaostatka u ovoj oblasti.
Da li ima odobrenog plana nabavke naspram raspoloživosti odobrenih budžetskih sredstava? Da li se plan ažurira tokom godine u skladu sa promenama koje nastaju u vezi sa sredstvima koja su na raspolaganju BO?	86% BO imaju odobrene planove nabavke naspram raspoloživosti budžetskih sredstava.
Da li sistem izveštavanja podržava blagovremenu izradu za donošenje odluka i sledećih operativnih izveštaja . Npr. Izveštaje o izvršenju budžeta, proces unutrašnjeg komuniciranja i izveštavanja, itd;	Kod 84% slučajeva, sistem izveštavanja podržava blagovremenu izradu operativnih izveštaja za donošenje odluka.
Da li se stalno prati proces u vezi sa postizanjem ciljeva te da li se analiziraju razlozi za mogući neuspeh u ovom pravcu ?	Kod 50% slučajeva nedostaje redovno praćenje napretka u vezi sa postizanjem ciljeva i analizom razloga za eventualne neuspehe. To je posebno izraženo kod organizacija lokalnog nivoa.

U kontekstu očekivanih kontrola, pregled pokazuje:

- Potpunu primenu strateških planova a posebno zabrinutost za većinu postojećih strateških planova koje nemaju troškove sprovođenja – i ako takvo je nejasno da li su planovi koji stvarno postoje u stvari izvodljivi ili nisu;
- Kod najvećeg broj NO nisu postavljene procedure za upravljanje rizikom. I kod onog malog broja BO koje se smatraju onima koje su započele ovaj proces, formalne aktivnosti koje su preduzete u upravljanju rizikom su manjkave;
- Usklađenost planiranih aktivnosti sa programima nabavke i budžeta kao i analize i finansijsko izveštavanje se smatraju postavljenim od strane BO, a obezbeđeni dokazi do neke mere podržavaju ovaj zaključak, međutim oblik i kvalitet informacija koje sadrže ovi izveštaji su slabi i nedovoljni. Neke BO još uvek nisu postavile adekvatan sistem informisanja i komunikacije.
- Efektivni procesi praćenja i procene napretka u ispunjavanju ciljeva postavljenih u strateškim i godišnjim planovima još nisu uspostavljeni u većini OB. Ovo sprečava blagovremeno donošenje

odluka i neposrednu reakciju od strane menadžmenta da odgovori na prepreke koje ometaju ostvarivanje ciljeva organizacije.

Kontrolne liste samo-ocenjivanja, ne odražavaju jasno trenutne aranžmane upravljanja. To je zato što se nije dovoljno shvatila svrha i sadržaj procesa samo-ocenjivanja. Osim toga, akcija koja je preduzeta za adresiranje pitanja koja su identifikovana od strane samo-ocenjivanja prošle godine je ograničena. Ova situacija je nastala usled nedostatka jasnoće u BO koja ima veze sa značajem ove kontrolne liste i toga koji je odgovorni službenik koji je odgovoran da koristi ove mehanizme za podršku operativnih poboljšanja. Izgleda da su obuke u vezi sa samo-ocenjivanjem bile nedovoljne jer se kod nekoliko organizacija primećuje da ima precenjivanja ili odstupanja od ocenjivanja po različitim komponentama. Za razliku od prošle godine, proces procene FUK od strane menadžmenta je efektivniji u 2015.

3.2.4 Sistem Unutrašnje Revizije

JUR i KR imaju ključnu ulogu za podršku i promovisanje dobrog upravljanja. Ova podrška na centralnom i lokalnom nivou od strane COH i glavne inicijative u 2015 godini su uključile:

- Organizovanje obuka za početne revizore u oblasti UR, stalno stručno usavršavanje, obuke u programu za procenu kvaliteta i obuke u pripremi strateškog i godišnjeg plana zasnovanog na riziku, obučavanje UR o izmenama nove verzije ISFUK-a;
- U cilju razmene praktičnih iskustava izvršene su dve pilot revizije, U ministarstvu poljoprivrede i Opštini Lipljan¹⁹.

Preko UKJF za 2015-2019, zahteva se unapređenje unutrašnje revizije koja pomaže BO u osnaživanju unutrašnje kontrole. Postizanje ovog cilja utvrđene ovom strategijom se povezuje sa postojanjem zakonskog okvira u skladu sa MSPPUR (Međunarodnim Standardima profesionalne Prakse Unutrašnje Revizije), Postojanja programa za stalno stručno usavršavanje kao i obezbeđivanja kvaliteta u skladu sa MSPPUR. Povećanje broja unutrašnjih revizora sa 32 na 67 kao i postizanje sporazuma sa CIPFA, za nastavak programa direktne sertifikacije od strane MF/COH predstavlja pozitivan pomak u ovom pravcu.

Naš fokus unutrašnje revizije u 2015 godini je uključio zajedničku procenu za nekoliko ključnih oblasti. Rezultati su prikazani na tabeli u nastavku.

Pitanje	Procena NKR
Da li je broj osoblja UR u skladu sa adekvatnim brojem imajući u vidu veličinu BO?	27% JUR nemaju odgovarajući broj osoblja a čak devet BO nisu uopšte osnovale JUR.
Da li postoji plan revizije zasnovan na riziku?	92% planova UR su zasnovani na riziku .
Kakav radni odnos UR se nadovezuje sa aktuelnom godinom?	76% rada UR je bilo fokusirano na aktivnostima aktuelne godine.
Da li je osnovan efektivan komitet revizije koji pregleda i podržava rad Unutrašnje Revizije?	20% BO nisu osnovale KR. Od aktivnih Komiteta, 80% su efektivni i podržavaju rad UR.

¹⁹ Izveštaj za 2015 za funkcionisanje sistema UKJN na javnom sektoru na Kosovu, pripremljen od strane MF/COH.

Da li su sprovedene većina preporuka unutrašnje revizije (u %)?	54% preporuka su u potpunosti sprovedene, 26% su u procesu sprovođenja a 20% preporuka su ostale ne sprovedene ²⁰ .
---	--

Procene pokazuju jedan pozitivan pomak u reviziji zasnovanoj na riziku (posebno na centralnom nivou) ali se opšta efektivnost UR smanjuje tamo gde je kapacitet jedinice manji nego što se to zahteva u odnosu na veličinu organizacije i tamo jedan deo rada se ne odnosi na aktuelnu godinu. To može imati negativan uticaj na nivo sigurnosti koja se pruža menadžmentu u vezi sa efektivnosti ili ne efektivnosti unutrašnjih kontrola usled nedovoljnog rada. Dok se malo više od polovine datih preporuka unutrašnje revizije su u procesu sprovođenja, slabosti kontrole se ne adresiraju na efektivan način rezultirajući tako u kontinuiranom operativnom ne efikasnošću a potencijalno i finansijskim gubicima.

I u onim slučajevima gde je obavljen rad koji se povezuje sa aktuelnim periodom, revizije ostaju orijentisane ka usklađenosti a manje fokusirane na sistematskim promenama i u poboljšanju. Kod 16 BO, uglavnom opštine (13), nije zaposlen dovoljan broj unutrašnjih revizora. To je moglo uticati da planovi revizije ne budu još sveobuhvatniji. To može biti jedan od uzroka da razvoj unutrašnje revizije na lokalnom nivou u poređenju sa centralnim nivoom zaostaju. Nedostatak dovoljnog broja unutrašnjih revizora je evidentan i kod IR.

Kod 2 agencije, 16 opština i u Ministarstvu Dijaspore nema Komiteta Revizije (KR), dok oko 20% KR, uglavnom na lokalnom nivou nisu efektivni i ne obezbeđuju potrebnu podršku. Slabosti KR umanjuju mogući uticaj aktivnosti UR u podržavanju poboljšanja u upravljanju.

Pravilo Vladi u vezi sa isplatom nadoknada²¹ članova komiteta revizije i ostalih komisija je stvorila nejasnoće sa jedne na drugu organizaciju. Pravilo nije jasno definisalo da li se nadoknade trebaju vršiti za sve članove komiteta/komisije, bilo da su oni osoblje BO ili ne, ili se trebaju izvršiti samo za spoljne članove.

3.2.5 Zajedničke oblasti koje su razmotrene u revizijama NKR

Upravljanje Rizikom

Od BO se zahteva da razviju proces upravljanja rizikom, da sprovedu potrebne procedure i imaju plan za upravljanje rizikom²². Ovaj plan bi trebalo da bude završen da podrži efikasno, operativno i strateško upravljanje, kao i da se integriše u dnevnim planovima i aktivnostima institucije. Registar rizika može istaći rizike različite prirode, kao što su: finansijski, tehnološki, društveni, politički, pravni rizici, itd. Osnovni zahtev je da se preduzmu mere za smanjenje ili eliminisanje identifikovanih rizika.

Proces upravljanja rizicima je zajednička oblast razmatranja u svim pojedinačnim revizijama koje je sprovela NKR. Većina BO nije izvršila formalne i dokumentovane procedure identifikacije i upravljanja rizicima na nivou organizacije. Nedostaju konkretni registri za upravljanje rizikom. Čak i kod onog malog broja BO koje su počele sa ovim procesom, kvalitet preduzetih aktivnosti je loš i/ili proces upravljanja rizicima je nejasan.

²⁰ COH: Izveštaj o funkcionisanju sistema Unutrašnje Kontrole Javnih Finansija na Javnom Sektoru Kosova za 2015

²¹ Član 80 ZUJFO zabranjuje dodatno nadoknađivanje službenika od kojih se jednim aktom vlade zahteva da učestvuju po komisijama/komitetima, jer se ovaj deo rada smatra delom dužnosti i obaveza radnog mesta kojeg zauzima zaposleni.

²² Upravljanje rizicima je proces i plan osmišljen da se identifikuju mogući događaji ili rizike koji mogu imati negativan uticaj na organizaciju. Kroz ovaj proces se procenjuje nivo rizika i planiraju se aktivnosti koje se moraju preduzeti da se eliminiše ili da se zadrži u prihvatljivim granicama ka postizanju planiranih ciljeva organizacije.

Menadžment još uvek ne razume ulogu i značaj koji ima ovaj proces u efikasnom upravljanju aktivnostima organizacije.

Nedostatak strateških planova kod nekoliko BO smanjuje potencijalnu korist od upravljanja rizicima koji ima za cilj da podrži ostvarivanje organizacionih ciljeva. Ono takođe smanjuje kvalitet rezultata i usluga, jer unutrašnje i spoljašnja pitanja koja utiču se možda ne adresiraju u pravo vreme. U takvoj situaciji, radnje koje su potrebne za sprečavanje ili izbegavanje uticaja rizika se možda ne preduzimaju na organizovan i sistematičan način. Pored odstupanja od očekivanih rezultata, njihov efekat će biti i povećanje finansijskih troškova u upravljanju posledicama kao rezultat zakasnelih akcija.

3.3 Nova dešavanja u upravljanju osobljem na javnom sektoru

Dobro planiran i upravljan sistem javne službe pomaže državnim institucijama da postignu odgovarajući nivo profesionalizma, održivosti i kvaliteta javne službe prema građanima i biznisima. Reformiranje javne službe ima poseban uticaj na stvaranju efektivne javne administracije i dobrog upravljanja u javnoj službi. Neka od dešavanja u ovom pravcu su:

- Nacrt izmene Zakona o Civilnoj Službi (ZCS) i onaj o platama civilnih službenika;
- Usvajanje Zakona o Administrativnim Procedurama;
- Finalizacije procesa klasifikacije i sistematizacije radnih mesta u BO;
- Početak primene Informativnog Sistema za Upravljanje Ljudskih Resursa (ISULR), preko kojeg će se olakšati upravljanje osobljem i prikupljanje podataka o zaposlenima u svim institucijama; i
- Pružanje obuka za javne službenike od strane Kosovskog Instituta za Javnu Upravu.

Uprkos naprecima u pravcu izmene i dopune zakonskog okvira, ima evidentnih zastoja u njihovoj primeni. Vlada je, iako sa zakašnjenjem usvojila katalog za klasifikaciju radnih mesta za civilne službenike, kao početna tačka za korišćenje od strane svih institucija civilne službe. Uprkos usvajanju katalog i novi platni sistem još nisu našli primenu u praksi.

Ovi razvoji bi omogućili efikasnije organizovanje državne uprave, nivezlizaciju plata za ista angažovanja i odgovornosti u bilo kojem nivou javne službe (ista plata za isti posao), standardizaciju naziva i jasan opis radnih mesta, transfere službenika među institucijama kada je to potrebno i adekvatno itd. To bi poboljšalo performansu institucija kao i povećanje kvaliteta usluga prema građanima i organizacijama od strane institucija.

Uprkos naporima Vlade u pravcu unapređenja sistema javne službe, naše individualne revizije koje su obavljene za BO pokazuju slabosti u sprovođenju zahteva i zakonskih procedura u upravljanju osobljem i u isplati nadoknada. To se posebno naglašava kod regrutovanja osoblja, držanja rukovodećih položaja sa vršiocima dužnosti preko zakonski predviđenog roka, angažovanja osoblja sa Sporazumima za Posebne Usluge bez primene bilo kakvih procedura, unapređenja u karijeri bez procedura o unapređenju, itd.

3.4 Preporuke

Preporučujemo Vladi da obezbedi da:

- Je i dalje ojačana menadžerska odgovornost budžetskih organizacija da obezbedi efikasnije okruženje unutrašnje kontrole, u povećanju efikasnosti UR i u blagovremenom adresiranju preporuka revizije. Dok odobrenje zakona koji je na listi čekanja za UKJF kao i kompletiranje pratećih podzakonskih akata će dalje regulisati i razviti sistem finansijskog upravljanja i kontrola u celini;
- Se procesi efikasnog upravljanja rizikom preduzimaju od svih BO i da adresiraju prepreka za poboljšanje u ovoj oblasti. Da COH nastavi sa pružanjem menadžerskih obuke o procesu samo-ocenjivanja i upravljanje rizikom, da identifikuje najbolje prakse u izabranim BO i da se one podele sa drugima. Da unutrašnja revizija ima aktivniju ulogu u podržavanju ovog procesa;
- BO izrade unutrašnja pravila i smernice preko kojih se pružaju neophodna uputstva o svakodnevnom upravljanju finansijskim i operativnim aktivnostima. Da se dalje razvije informisanje i izveštavanje, uključujući nadzor menadžmenta;
- Se dalje ojača proces samo-ocenjivanja finansijskog upravljanja i kontrole od strane BO zarada podizanja objektivnosti i kvaliteta cele procene. U tom smislu, da COH nastavi sa pružanjem dodatne obuke za menadžere BO u vezi sa značajem upitnika samo-ocenjivanja, o razvoju procesa i o potencijalu koji nudi za razvoj dobrog upravljanja;
- Je postavljen naglasak na budući razvoj unutrašnje revizije, u obezbeđivanju adekvatnih kapaciteta JUR u odnosu na veličinu organizacije. Takođe, da revizorski rad u cilju povećanja efikasnosti unutrašnje revizije, pokrije sve više i više aktivnosti u tekućoj godini da se poveća nivo sprovođenja preporuka UR i da se poveća efikasnost Komiteta za reviziju.
- Se dovoljno tretira i pojašnjava pitanje isplate dodatnih nadoknada za članove Komiteta za Reviziju u BO;
- Se uzima u obzir preporuka Evropske komisije za pripremu koncept dokumenta koji pojašnjava obim ZCS, status državnih službenika u odnosu na druge kategorije zaposlenih, razjasniti kriterijume za prijem u CS, de-politizacije i profesionalnosti zaposlenih, jasno regulisanja položaja višeg menadžmenta, unapređenje u karijeri, disciplinske postupke i prekid radnog odnosa;
- U svim državnim institucijama počinje primena ISULJR u potpunosti. Da se sve potrebne informacije o državnim službenicima blagovremeno upišu i da se blagovremeno ažuriraju u ovom sistemu; i
- Su završene sve neophodne radnje za početak implementacije novog sistema plata. Upravljanje BO treba da tretira primećene nedostatke u oblasti upravljanja osobljem i dodatne nadoknade preko adresiranje preporuka koje su date od strane NKR.

Preporučujemo Skupštini Republike Kosova da obezbedi da:

- Će vlada tretirati sa prioritetom i da prati sprovođenje akcionog plana za primenu strategije za unutrašnju kontrolu javnih finansija;
- Se u okviru Skupštine Kosova osnuje Jedinica Unutrašnje Revizije za reviziju Nezavisnih Institucija Republike Kosova; i
- Se nosioci BO obavezuju od strane KUJF da izveštavaju na redovnim mesečnim osnovama u vezi sa nivoom sprovođenja preporuka koje su date u izveštajima revizije.

4 Nabavka

Opšti zaključak

Napredak u sistemu javne nabavke tokom 2015 je bio ograničen. Centralizovana nabavka još uvek nije u potpunosti efektivna, a elektronska nabavka je trenutno u pilot fazi.

Naši individualni izveštaji regularnosti ističu da primena zakonskog okvira nabavke još uvek nije na zadovoljavajućem nivou pošto su identifikovane slabosti počev od planiranja nabavke, primene zahteva nabavke sve do upravljanja ugovorima. Izveštaji revizije performanse su istakli da sadašnji dizajn ugovora ne pruža vrednost za novac, ne istraživanje tržišnih cena, velike razlike u cenama između BO za iste proizvode, itd.

Ipak, izmene i dopune iz 21016 godine u ZJN, kao što je: Objavljivanje kvotacije, ograničavanje planiranih količina itd, kao i primena elektronske nabavke koja je trenutno u fazi pilotiranja očekuje se da donesu poboljšanja u oblasti javne nabavke. Takođe se očekuje da i Potpisivanje centralizovanih ugovora od strane CAN daje neke efekte u vezi sa postizanjem vrednosti za novac i neke realne uštede za BO.

4.1 Uvod

Javne institucije su tokom 2015 godine potpisale 10,895 ugovora preko nabavke u ukupnoj vrednosti od oko 402 miliona evra. Ovaj iznos pokazuje važnost jedne dobro upravljanog okvira nabavke kako bi se obezbedila maksimizacija koristi za poreske platiše. Aktuelni okvir odražava:

- Odgovorne organizacije sa specifičnom ulogom za funkcionalizaciju nabavke; i
- Zakon o nabavkama koji postavlja specifične zahteve za BO kada one obavljaju nabavke.

Cilj vlade za dalji razvoj postojećih procesa je bio efektivna primena centralizovanog sistema nabavke i korišćenje elektronske nabavke.

4.2 Uloga organizacije koje su odgovorne za javne nabavke

Organizacije koje su odgovorne za funkcionisanje javne nabavke su: Regulatorna Komisija Javnih Nabavki (RKJN), Telo za Razmatranje Nabavke (TRN) i Centralna Agencija za Nabavke (CAN).

RKJN je nezavisna regulatorna komisija koja je odgovorna i za opšti razvoj, funkcionisanje i nadzor sistema javne nabavke.

Odeljenje za nadzor i praćenje u okviru RKJN je tokom 2015 godine je prema planu pratilo ukupno prati 38 BO sa ukupnih 285 aktivnosti nabavke, kao i 8 aktivnosti nabavke po zahtevu ugovornih vlasti, ekonomskih operatera ili zainteresovanih strana. Sva ova praćenja su uključila uzorke aktivnosti nabavke iz 2014 godine. Nijedno praćenje ili nadzor nije obavljen od početka aktivnosti nabavke, ali su izvršene posle procedure. Tako da je praćenje kasno i preporuke su uglavnom tehničke i samim tim uticaj je mali.

TRN, je nezavisna agencija i odgovorna je za primenu procedura i za razmatranje žalbi u nabavci. Prema godišnjem izveštaju od radu za 2015 TRN je primilo 592 žalbi od kojih je kod:

- 25 žalbi ili 4% ostalo bez konačne odluke usled nedostatka (3) člana odbora;
- 166 slučajeva ili 28 % ukupnog broja žalbi je usvojena odluka UA;
- 196 slučajeva ili 33 % je vraćeno na ponovno razmatranje;
- 129 slučajeva ili 22% je doneta odluka da se poništi procedura nabavke vraćanje na re-tenderisanju;
- 53 slučaja ili 9% žalbe su povučene od strane EO; i
- 23 slučaja ili 4% nisu razmotrene zbog različitih razloga, kao npr: ne kompletne žalbe, predmeti koji nisu u nadležnosti TRN, itd.

Proces razmatranja je istakao da UA ne sprovodi odredbe ZJN ili podzakonskih akata u potpunosti. Najčešća kršenja se odnose na: Član 6 - Ekonomičnost i efikasnost, Član 7 – jednakost u tretmanu/ne-diskriminacija, Član 10 Sredstva za promovisanje transparentnosti, Član 27- Tenderska dokumentacija, Član 28. Tehničke specifikacije, Član 59 - Ispitivanje, Procena i upoređenje tendera, Član 60 -Kriterijumi za dodelu ugovora. Takva kršenja imaju negativan uticaj na ostvarivanje vrednosti za novac i obezbeđivanje jednakih uslova za EO. Veliki broj žalbi rezultira ponavljanjem tendera, kašnjenja u potpisivanju ugovora i kašnjenja u prijemu davanja od usluga ili kapitalnih.

CAN, deluje u okviru Ministarstva Finansija i odgovorna je za obavljanje zajedničkih nabavki za UA, za izvršenje nabavki na zahtev UA i pomaže u izvršenju aktivnosti nabavke za UA.

CAN je tokom 2015 godine uspešno izvršila četiri (4) aktivnosti centralizovane nabavke; "Snabdevanje drvima", "Snabdevanje ugljem", "Snabdevanje mazutom" i "Snabdevanje peletom". U međuvremenu, četiri (4) drugih aktivnosti nabavke; "Snabdevanje gorivom", "Usluge avio prevoza", "Snabdevanje papirom" i "Snabdevanje kancelarijskim materijalom" su potpisane i u početnoj su fazi sprovođenja.

Prema prethodnom ZJN, bilo je zatraženo da se centralizovani ugovori potpišu i od strane Ministra Finansija, ali takav zahtev je izmenom zakona odstranjen. Efekti onoga kako će centralizovane procedure uticati na štednju ostaju da se vide tokom 2016 godine.

4.3 Vrednost za novac u nabavci

Znajući važnost nabavke, NKR je tokom 2015 godine izvršila jedan izveštaj revizije performanse **"O sprovođenju ugovora za elektronsku nabavku"**. Svrha ove revizije je bila da se proceni sprovođenje novog sistema IT za podršku procesa nabavke Vlade Kosova. Ovaj sistem ima za cilj da preko obezbeđivanja određenih informacija poboljša donošenje odluka, poboljšanje transparentnosti, sprovođenje efikasnosti u obavljanju procedura nabavke. Očekivalo se da njegova primena počne krajem 2015 godine.

Veliki deo elektronskog sistema javnih nabavki još uvek nije u potpunosti operativan i nisu postignuti očekivani rezultati nedostatka menadžerskih, ljudskih i tehničkih kapaciteta za odgovorne vladine agencije. Još uvek nije postignuta neka korist od troškova koji su nastali za razvoj softvera za nabavke i investicija na hardveru za IT, stoga je potrebno pro-aktivno delovanje je od strane Vlade da se u bliskoj budućnosti ostvari potpuna korist od e- nabavki.

4.4 Glavna pitanja regularnosti u oblasti nabavke

Individualni izveštaji revizije 2015 godine, pokazuju i dalje ima zajedničkih nedostataka u upravljanju nabavkom, mnoge od kojih su istaknute u godišnjem izveštaju revizije za 2014. Mnogi od procesa koji su preduzeti od strane BO nisu u potpunom skladu sa okvirom ZJN.

Tabela u nastavku predstavlja ključna pitanja koja su nađena u najvećem broju institucija na centralnom i lokalnom nivou.

Pitanje	Uzrok	Uticaj	Potrebna mera
Kašnjenje u realizaciji kapitalnih projekata.	Nedostatak kontrole kako bi se osiguralo da su procedure nabavke počele na vreme, a nije efikasno praćeno pravovremeno sprovođenje ugovora. Ne usklađenost zahteva za protok novca sa sredstvima na raspolaganju.	Kašnjenje u realizaciji koristi sa projekta pritisak za budžet narednih godina usled zahteva rokova za isplatu.	Blagovremeno izvršene procedure nabavke zasnovana na stalnom upravljanju zahteva za novac naspram rokova za isplatu. Primena kazni za svako kašnjenje.
Ne poštovanje zahteva Zakona o Javnim Nabavkama.	Sistematske slabosti nabavke su nastale usled izbegavanja procedura nabavke i instrukcija od strane odgovornih službenika	Potencijalne favorizacije i diskriminacije prema EO. Slaba vrednost za novac i/ili neuspeh dobijanja određenih usluga.	Da se primene jasni procesi odgovornosti preko nadzora i pregleda. Da se svako izbegavanje procedura formalno obrazloži i odobri. Da se zavisno od slučajeva gde su procedure ili instrukcije primenjene na nepravilan način primenjuju i disciplinske mere.
Kupovina bez procedura nabavke, gde se zahteva da se primenjuju procedure nabavke. Izbegavanje otvorenih procedura javnih nabavki, primena postupak ponude cena ili minimalna vrednost.	Nedostatak kontrola koje obezbeđuju da su korišćeni zahtevi za nabavku koji odgovaraju veličini ugovora.	Umanjena transparentnost i konkurentnost rezultiraju u ne postizanju vrednosti za novac ili u mogućim finansijskim gubicima.	Kao iznad.
Nedostatak efektivnog planiranja za kapitalne investicije.	Nedostatak kompetentnog osoblja za izradu projekata i neuspeh menadžmenta za izdvajanje sredstava za ugovaranje ovih usluga.	Nedostatak planiranja projekata potencijalno umanjuje kvalitet radova i vrednost za novac.	Da procedurama nabavke za svaku kapitalnu investiciju prethodi detaljni projekat.
Nedostatak premera i preračuna.	Nedostatak dovoljnih odgovornosti i kontrola od najvećih nivoa kontrole.	Potencijalno dodatni troškovi, budžetski izazovi i kašnjenja u realizaciji ugovora.	Treba da se poveća odgovornost odgovornih osoba kod zahtevne jedinice, službenika za nabavke, u menadžera ugovora.

4.5 Izmene i dopune u Zakonu o Javnim Nabavkama

Skupština Republike Kosova je početkom 2016 godine usvojila izmene i dopune Zakona o Javnim Nabavkama. Glavne izmene i dopune su kao u nastavku:

- Za nezavisne agencije koje odgovaraju Skupštini Kosova, koje imaju manje od pedeset (50) radnika, procedure nabavke sprovodi CAN;
- Javni ugovori se mogu podeliti na homogene i heterogene lote;
- Kada Ministarstvo Finansije postavi CAN za obavljanje jedne aktivnosti nabavke, osobe koje su ovlašćene za zaokružnje ili potpisivanje ugovora su Službenik koji je odgovoran za nabavke i GAS CAN;
- Objavljivanje obaveštenja o ugovoru za kvotacije cena;
- Trajanje javnog okvirnog ugovora treba da se utvrdi na samom početku procesa nabavke;
- Ugovorni autoritet će na tenderskom dosijeu specificirati vrednost ili količinu ugovora kao jedan prag ili tavanicu i dozvoliće derivaciju sa istog, izjavljujući takođe i dozvoljeni procenat neusklađenosti. Dozvoljena neusklađenost ne može biti veća ili plus/minus trideset posto (30%).

Očekuje se da ove izmene povećaju konkurentnost, da olakšavaju potpisivanje centralizovanih ugovora, da povećaju transparentnost te da se postavljanjem praga od +/- 30% postigne povećanje vrednosti za novac preko tačne procene potreba od strane BO.

4.6 Preporuke

Preporučujemo Vladi da obezbedi da:

- Aktivnosti nabavke koje su sklopljene i potpisane od CAN omogućuju postizanje koristi od trenutne centralizovane nabavke i primenu sistematskog pristupa kako bi se obezbedilo planirano povećanje rasta ugovora CAN za naredne godine;
- Se sistem elektronske nabavke u celosti primenjuje od strane svih BO;
- Da se blagovremeno obavi predlog za članove odbora TRN kako se ne bi dovodila u pitanje funkcionalizacija Odbora i kako bi se izbegle situacije gde bi žalbe Eo ostale na razmotrene.
- Da dalji razvoj BO u vezi sa adresiranjem preporuka GR, navedeni u Poglavlju 3, da pridodaju posebnu pažnju pitanjima nabavke sa konsolidovanim odgovorom koji pokrivanje adresiranja pitanja nabavke revizije performanse.

Preporučujemo Skupštini da obezbedi da:

- Se reguliše praćenje aktivnosti procesa nabavke u RKJN kako bi se obezbedilo identifikovanje, sprečavanje i eliminisanje mogućih grešaka od strane UA tokom a ne nakon procesa nabavke;
- Je iskoristila svoj uticaj kod Vlade da bi se obezbedila da se naše preporuke za aktuelnu godinu i za prethodne godine u potpunosti adresiraju postavljanjem efektivnih kontrola tokom obavljanja procedura nabavke i obezbeđujući vrednost za novac.

Oblasti od posebnog značaja – performansa

Opšti zaključak

Efikasno, strateško i operativno upravljanje podržano od jednog odgovarajućeg pravnog okvira i efikasnih procesa praćenja je ključ za optimizaciju koristi od javne potrošnje. Ovo obezbeđuje najbolji kvalitet usluga građane i privredu.

Postoje napori institucija da se uspostave strukturiranu organizaciju u zemlji, praćen pravnom osnovom, izvršnim i praćenim strategijama i mehanizmima.

Međutim trenutno postoji nedostatak konzistentnosti između zakona, strateških planova i izvršnih mehanizme a mehanizmi za praćenje nisu postavljeni. U oblastima koje smo revidirali tokom 2015 godine identifikovali smo sledeće slabosti:

- slab odgovor u slučajevima neispunjavanja obaveza kod privatizovanih DP;
- nedostatak jasnih ciljeva kod opštinskih planova za poljoprivredu, kao posledica toga nedostajalo je postavljanje efektivnog praćenja;
- nisu u potpunosti funkcionalizovani mehanizmi za pružanje bezbednosti na radu za radnike u građevinarstvu;
- nedostatak adekvatnog sprovođenja Strategije za Osobe sa Ograničenim Fizičkim Sposobnostima;
- slabo sprovođenje efektivnih mera za Energetsku Efikasnost; i
- slab proces planiranja, raspodele i vraćanja školskih udžbenika.

4.7 Uvod

NKR je za nekoliko slučajeva preduzela revizije performanse da bi procenila kako su potrošena javna sredstva i koji su postignuti rezultati. Primenjeni pristup odražava okvir koji je uključen u standardima INTOSAI, zasnovan na 3 E:

- **Ekonomičnost**, minimiziranje troška resursa koji su korišćeni u određenoj aktivnosti, uzimajući u obzir i potrebni kvalitet.
- **Efikasnost**, odnos između outputa (rezultata) u smislu roba, usluga kao i rezultata i resursa koji su korišćeni za njihovu proizvodnju.
- **Efektivnost**, stepen postizanja ciljeva i odnos između planiranog i aktuelnog uticaja određene aktivnosti.

4.8 Sažetak Specifičnih Izveštaja

U ovom poglavlju ćete naći sažetak šest revizija performanse. Ove teme su izabrane za razmatranje kao rezultat procesa širokog planiranja koji uključuje diskusije sa jednim nizom aktera i smatrane su oblastima koje su značajne za zemlju i za javnost u celini.

4.8.1 Praćenje obvezivanja za Društvena Preduzeća (DP) privatizovana specijalnim spinoff-om

Svrha privatizacije je povećanje efikasnosti preduzeća i način prenosa državne imovine u privatnu imovinu. Na kosovu je od 2015 preko metode specijalnog spinoff-a privatizovano 26 DP, gde kupci imaju ugovorne obaveze za kapitalne investicije i za zapošljavanje. Ove obaveze/obvezivanja se trebaju pratiti od strane KAP i u slučaju ne ispunjavanja istih trebaju se preduzeti kaznene mere sve do vraćanja preduzeća u vlasništvo države -KAP-ju.

Od 26 privatizovanih DP:

- KAP je oslobodila obaveza 20 kupaca/privatizovana preduzeća;
- 4 su vraćena u vlasništvo KAP usled neispunjavanja obaveza;
- 2 su još uvek pod pratnjom.

Dok su 9 od 26 preduzeća privatizovanih specijalnim spinoff-om tokom revizije bila pod istragom: ova preduzeća nisu bila deo revizije.

Ispunjavanje obaveza od starne kupaca, za investicije tokom perioda obvezivanja je bilo ispod stope od 50%. Nakon produženja roka za ispunjavanje, investicije su realizovane na oko 70% a obaveze za zapošljavanje su postigle stopu od 96% naspram "Sporazumu o Obvezivanju".

Slučajevi ne izvršenja obaveza su identifikovani praćenjem od strane KAP. Međutim Odbor Direktora KAP nije odobrio kaznene mere za ove slučajeve. Štaviše Odbor je oslobodio kupce i kada obaveze nisu u potpunosti izvršene.

Ispunjavanje obaveza je na niskom nivou. Za postizanje ciljanih ciljeva od privatizacije DP, Odbor Direktora KAP treba na pro aktivniji način upravljati privatizacijama sa specijalnim spinoff-om i procesom privatizacije u celini.

4.8.2 Opštinski grantovi u poljoprivredi

Poljoprivredni sektor obezbeđuje 25% opšteg zapošljavanja i čini oko 12% BDP-²³. Opštine stalno podržavaju ovaj sektor preko grantova koji se trebaju upravljati na jedan efektivan način kako bi maksimizirali rezultate od potrošenog novca. Mi smo procenili rezultate poljoprivrednih grantova za 2014 godinu u Opštini Đakovica u iznosu od 316,786€ i Kosovo Polje od 277,407€.

Obe opštine nisu uspele da postave jasne strateške ciljeve za razvoj poljoprivrede. To je otežalo razlaganje strateških ciljeva na operativne ciljeve.

Nedostajali su pokazatelji performanse , i ako posledica toga onemogućeno je postavljanje osnove za praćenje i procenu rezultata.

²³ Bruto Domaći Proizvod

U nedostatku sistema praćenja nije bilo kvalitetnog izveštavanja stoga Opštine nemaju informacije o uticaju/rezultatima grantova.

Informisanje poljoprivrednika nije bilo dobro. U Đakovici kriterijumi za procenu poljoprivrednika nisu bili transparentni a u Kosovu Polju kriterijumi za konkurs ne specificuju jasno ciljanu grupu poljoprivrednika. Kao posledica toga, grantovi možda neće moći da dostižu do grupa/poljoprivrednika koji su potencijalni nosioci za razvoj poljoprivrede.

Za obezbeđivanje efektivnog korišćenja sredstava i rezultata, opštine treba da razjasne i nadovežu ciljeve, da primene pravilne kriterijume i da konsoliduju sistem praćenja.

4.8.3 Bezbednost na radu za radnike u građevinskom sektoru

Građevinski sektor je u 2014 godini bio 4 najveći poslodavac na Kosovu, zapošljavajući oko 39,000 osoba ili 9.5%. Ovaj sektor se prati ne bezbednošću na radu i vodi sa slučajevima povreda i smrti radnika. Tokom 2014 su prijavljena 63 slučaja povreda i 9 smrtnih slučajeva, u 2015 su evidentirane 44 povrede i 8 smrtnih slučajeva. Mi smo verifikovali da li su funkcionalni/efektivni kontrolni sistemi Inspektora rada (IR).

Ministarstvo Rada i Socijalne Zaštite (MRSZ) je pripremlilo nacrt strateškog/razvojnog plana za bezbednost i zdravlje na radu, na kojem su definisani ciljeve IR, ali ova strategija još nije odobrena od strane ministra. IR nije razvila jasan operativni plan odluke o inspekcijama su iznenadne. IR takođe nije uspostavila formalan proces izveštavanja o stanju sprovođenja zakona. Nedostaju joj tehnički i stručni kapaciteti da utiču u ne izvršenju odgovarajućih inspekcija.

Ni Nacionalni savet za bezbednost i zdravlje na radu, još uvijek nije operativan. Ovo je savetodavno telo Vlade, koje predlaže, preporučuje i razvija politike i prati stanje bezbednosti i zdravlja na radu.

Da se funkcionalizuju mehanizmi za bezbednost i zdravlje na radu kako bi se povećala (fizička) bezbednost na radu za radnike u građevinskom sektoru.

4.8.4 Pristup za osobe sa ograničenim fizičkim sposobnostima

Ukupan broj OOS na Kosovu je oko 150,000 osoba ili 7% stanovništva. Pristup i jednaki uslovi u društvenim aktivnostima kao što su: obrazovanje, zdravstvo, rad, su problematična za ove osobe. Izveštaj o Napretku Kosova za 2015 je istakao nedostatak podrške za osobe sa ograničenim sposobnostima. Stoga smo verifikovali da li su vladine aktivnosti u poboljšanju uslova za osobe sa ograničenim sposobnostima efektivne.

Nacionalna strategija OOS je usvojena od strane Vlade ali se malo primenjuje kako na centralnom tako i na lokalnom nivou. Dva mehanizma centralnog nivoa koja su odgovorna za njeno sprovođenje nemaju jasne dužnosti i obaveze i nemaju komuniciranja sa lokalnim nivoom²⁴.

Većina revidiranih opština nisu identifikovale/procenila potrebe osoba sa ograničenim sposobnostima i nisu ih uključile u opštinskim operativnim planovima. Nisu obezbedile unutrašnje i spoljne oblike finansiranja. Tokom licenciranja novih gradnji direkcije za urbanističko planiranje nisu uzele u obzir zahteve koji proističu

²⁴ Nacionalni Savet za Osobe sa Ograničenim Sposobnostima (NSOOS) di Komisija za Praćenje, Izveštavanje i Procenu (KUIP).

sa zakonskog okvira u vezi sa ovim osobama. Pitanje građevinskih dozvola je povezano sa centralnim i lokalnim nivoom (MŽSPP).

Strategija OOS se treba bolje sprovesti i treba da se izbegnu slučajne i ne planirane akcije institucija. Da se obezbedi adekvatno finansiranje za OOS i da se prilikom novih gradnji uzimaju u obzir i njihove potrebe.

4.8.5 Sistem za energetske efikasnost

Energetska efikasnost (EE) znači da koristite manje energije za obezbeđivanje/izvršenje iste usluge. Očekuje se da će nakon realizacije investicije/mera za EE ušteda energije do 2018 godine biti do 9%. Poboljšanje EE na Kosovu i dalje predstavlja izazov²⁵.

Pravni okvir za EE još uvek nije konsolidovan. Akcioni plan je nejasan a u njegovom (drugom kratkoročnom) pratećem planu nisu uključene ključne institucije kao MZ, MI i MŽSPP²⁶. Kosovska Agencija za Energetsku Efikasnost trenutno ima nedostatak finansijskih i ljudskih resursa za obezbeđivanje praćenja i primene Akcionog Plana za EE. Mere za EE se uglavnom oslanjaju na spoljne finansije, bez dobrog koordiniranja i planiranja. Kao posledica akcije vladinih institucija nisu odgovarajuće za poboljšanje EE u zemlji.

Tri revidirane opštine imaju nejasne i ne specifične Opštinske Planove za EE. Ne sadrže nikakav spisak mera koje se trebaju preduzeti/realizovati. Nisu osnovane Opštinske Kancelarije za energetiku, broj službenika koji se bave sprovođenjem mera energetske efikasnosti je ograničen. Zbog toga je broj sprovedenih mera relativno nizak.

Povećanje EE pomaže energetske sistem na Kosovu. Za to su potrebni jasni planovi i njihovo sprovođenje kao i koordiniranje na centralnom i lokalnom nivou.

4.8.6 Upravljanje procesom opremanja učenika školskim udžbenicima

Vlada Kosova finansira školske udžbenike za oko 275,000 učenika. Ukupni troškovi za poslednje tri godine su bili 22.7 mil./€, 7.5 mil./€ godišnje ili oko 27.5€ po učeniku. Teoretski gledano troškovi za školske udžbenike treba da opadaju jer se zahteva da se udžbenici vrate za ponovno korišćenje za najmanje dve godine. Ali oni nastavljaju da budu isti. Za školsku 2015/16 godinu su planirana 4 mil./€ za udžbenike a potrošeno je 7.5 mil./€. Mi smo procenili da li je efikasan proces planiranja, raspodele, vraćanja i recikliranja udžbenika²⁷.

Kašnjenje u imenovanju Komisije za pregovore o ceni i raspodeli udžbenika, dovela su do slabosti u planiranju i raspodeli. Osim toga izrazi koji se koriste u AU 16/2012 su dovele do nesigurnosti/ zabune u procesu raspodele udžbenika. Nakon što se navodni da se školski udžbenici daju besplatno a onda nalaže da se vrate za ponovnu upotrebu.

Nema analize o broju dobijenih udžbenika na početku školske godine i onih koji su vraćeni krajem godine. U opštinama i školama su stvorene značajne zalihe, a ne postoji dobra koordinacija/komunikacija između

²⁵ Entiteti koji su uključeni u ovoj reviziji su: Kosovska Agencija za Energetsku Efikasnost (KASS), MER, MJU, MALS, MŽSPP i Opština Glogovac, Đakovica i Prizren.

²⁶ Ministarstvo Zdravlja, Ministarstvo Infrastrukture i Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja

²⁷ Entiteti koji su uključeni u ovoj reviziji su: MEST i Opštine : Prizren, Peć i Đakovica.

MONT i ODO. Zbog toga je povratak tekstova nizak a troškovi za poručivanje novih školskih udžbenika su visoki.

Recikliranje školskih udžbenika je praktikovano od strane jednog malog broja škola. Na osnovu dva primera, očekuje se da će proces reciklaže doneti finansijsku korist²⁸. Stoga ostaje da se ovaj proces adresira.

Treba se poboljšati proces raspodele školskih udžbenika kako bi se maksimizirao efekat novca koji je potrošen na ovom pitanju. Da se eliminiše stvaranje zaliha i da se stimuliše/poveća proces vraćanja.

4.9 Pokazatelji performanse po Opštinama

NKR je još od 2013 godine realizovala izveštaje o finansijskoj i ne-finansijskoj performansi Opština u određenim oblastima. Pokazatelji performanse pružaju jednu mogućnost individualnim opštinama da imaju svoju performansu kao referentnu tačku naspram sličnih opština, čiji se pokazatelji svake godine poboljšavaju.

Glavne oblasti pregleda su kapitalne investicije, sopstveni prihodi, finansiranje od strane donatora, troškovi reprezentacije, troškovi mobilne telefonije i goriva, ugovori za posebne usluge, obaveze i računi potraživanja, građevinske dozvole i subvencionisanje studenata. Više detalja je dato u izveštaju NKR "Finansijska performanca u usluge koje su pružene od strane opština u 2015 godini – Uporedni podaci i pokazatelji performanse".

²⁸ Koristi koje su izračunate su minimum oko 33,000 €/godišnje, na nivou zemlje.

Glavni nalazi i preporuke sa ovog projekta su:

Pitanje	Traženi odgovor
Postoje varijacije između opština slične veličine, ali nemaju dovoljnu pažnju od strane Predsednika opština i os ostalih interesnih strana zarad pregleda takvih informacija da bi se podstakle pozitivne promene.	Menadžment opštine treba da izvrši pravilno poređenje sa drugim opštinama, da analizira zaključke ovog izveštaja i da preduzme odgovarajuće mere za poboljšanje performanse u oblastima gde pokazatelji pokazuju potencijal za poboljšanje (u trenutku kada se unos podataka i u trenutku kada se izvrši kritička procena, na primer korišćenje goriva može odražavati geografsku udaljenost opštine). Ostale interesne strane kao MALS i Asocijacija Opština treba da podrže ovaj proces uključujući fokus rada ka poboljšanju kvaliteta podataka kada je to potrebno. Online baza podataka za PP kako bi se obezbedila transparentnost za PP. Uvrštavanje PP na Godišnjim Izveštajima.
Odgovor prema PP se treba prilagoditi za svaku opštinu prema potrebi, treba se uzeti u obzir jedan niz zajedničkih pitanja od svih opština uključujući troškove reprezentacije, službene ručkove, troškove mobilne telefonije i ugovora za posebne usluge – gde troškovi predstavljaju rizik za organizacije organizacija javnog sektora – i korišćenja sopstvenih prihoda;	Korišćenje PP za postavljanje standarda/ da iznese dobre prakse – da uzme u obzir potencijal za pružanje stimulisanja (kako se već primenjuje od strane DEMOS u ograničenoj oblasti aktivnosti). Razvoj zajedničkih standarda za korišćenje zajedničkih standarda za korišćenje troškova reprezentacije, itd.
Tretiranje i prikupljanje računa potraživanja zahteva posebnu akciju	Sistematični pregled računa potraživanja povezan sa budžetskim procesom

4.10 Preporuke

Preporučujemo Skupštini Kosova da:

- Zatraži od Vlade da ima jednu strategiju da obezbedi da se maksimizira budžetska performansa organizacija preko primene odgovarajućih zakonskih i operativnih struktura – koristeći rezultate izveštaja GR o reviziji performanse za 2015 godinu, kako bi se prepoznale zajedničke oblasti za razvoj;
- Zatraži od Odbora KAP da demonstrira pro-aktivni pristup u odnosu na DP koja su privatizovana preko specijalnog spinoff-a koji dovodi maksimalnu vrednost u generisanje kapitalnih investicija i mogućnosti za zapošljavanje;
- Zatraži od Vlade da ima jednu strategiju koja demonstrira koordinirani pristup za maksimizaciju performanse opština i koja priznaje ulogu svih relevantnih aktera uključujući MALS, USAID, itd.

Preporučujemo Vladi da uključi centralne i lokalne institucije da bi:

- Obezbedila da se poljoprivredni grantovi opština realizuju preko jasnih strateških ciljeva, razrađujući ih na operativnim aktivnostima primenom sistema koji su orijentisani na rezultatima;

-
- Obezbedila da je Nacionalni Savet za bezbednost i zdravlje na radu potpuno funkcionalne da se osiguraju za usvajanje Strategije za Razvoj IR;
 - Obezbedila sprovođenje nacionalne strategije za OOS te ta zatraži jedan izveštaj o tome kako centralni mehanizmi, MŽSPP i opštine adresiraju to, kao kod slučajeva nove gradnje;
 - Pregledala kapacitete Kosovske Agencije za Energetsku Efikasnost da bi se uskladile težnje i planovi i da se obezbedi makzimizacija izvora finansiranja;
 - Obezbedila da MEST pregleda i ažurira AU 16/2012 za obezbeđivanje školskih udžbenika za učenike, da obezbedi vrednost za novac u planiranu, raspodeli i vraćanju školskih udžbenika.

Dodatak I: Objašnjenja različitih vrsta mišljenja revizije primenjenih od strane KGR

(odlomak od MSVIR 200)

Oblik mišljenja

147. Revizor treba da izrazi **jedno ne-modifikovano mišljenje revizije ukoliko** se zaključi da su finansijski izveštaji pripremljeni, sa svih materijalnih gledišta u skladu sa važećim finansijskim okvirom.

Ukoliko revizor zaključi da, na osnovu prikupljenih dokaza revizije, finansijski izveštaji kao celina nisu bez materijalno pogrešnih prikazivanja, ili nije u mogućnosti da dobije dovoljno odgovarajućih dokaza revizije da bi zaključio da su finansijski izveštaji kao celina bez materijalno pogrešnih prikazivanja, revizor treba da izmeni mišljenje revizije na izveštaju revizora u skladu sa odeljkom "Određivanje vrste modifikacije mišljenja revizora".

148. Ukoliko finansijski izveštaji pripremljeni u skladu sa zahtevima okvira prikazivanja, ne postignu pravično prikazivanje, revizor treba da razmotri pitanje sa menadžmentom, i na osnovu zahteva primenljivog okvira finansijskog izveštavanja i načina na koji je to pitanje rešeno, da odredi da li je neophodno da se izmeni mišljenje revizije.

Modifikacije mišljenja revizije na revizorski izveštaj

151. Revizor treba da modifikuje mišljenje revizije na revizorski izveštaj ukoliko se zaključi da, na osnovu prikupljenih dokaza revizije, finansijski izveštaji kao celina nisu bez materijalno pogrešnih prikazivanja, ili nije u mogućnosti da dobije dovoljno odgovarajućih dokaza revizije da bi zaključio da su finansijski izveštaji kao celina bez materijalno pogrešnih prikazivanja. Revizori mogu izdati tri vrste modifikovanih mišljenja revizije: kvalifikovano mišljenje, protivno mišljenje i odricanje od mišljenja.

Određivanje vrste modifikacije na mišljenje revizora

152. Odluka u vezi sa vrstom modifikovanog mišljenja revizije je prikladno u zavisnosti od:

- Prirode pitanja koje je dovelo do modifikacije – što podrazumeva, da li su finansijski izveštaji materijalno pogrešno prikazivani ili, u slučaju da je bilo nemoguće prikupiti dovoljno odgovarajućih dokaza revizije, moglo je doći do pogrešnog materijalnog prikazivanja; i
- Sud revizora o rasprostranjenosti uticaja ili mogućih uticaja pitanja na finansijskim izveštajima.

153. Revizor treba da izrazi **kvalifikovano mišljenje ukoliko**: (1) nakon dobijanja dovoljno odgovarajućih i prikladnih dokaza revizije, revizor zaključuje da materijalno pogrešna prikazivanja, pojedinačno ili zajednički, su materijalne, ali nisu rasprostranjene, na finansijskim izveštajima; ili (2) revizor nije bio u stanju da dobije dovoljno odgovarajućih dokaza revizije na osnovu kojih može da podrži jedno mišljenje revizije, ali zaključuje da uticaj na finansijskim izveštajima bilo kojih neotkrivenih netačnih tvrdnji mogu biti materijalne ali ne i rasprostranjene.

154. Revizor treba da izrazi **protivno mišljenje ukoliko**, nakon dobijanja dovoljno odgovarajućih dokaza revizije, revizor zaključuje da se materijalno pogrešna prikazivanja, pojedinačno ili zajednički, su materijalne i rasprostranjene na finansijskim izveštajima.

155. Revizor treba da izrazi **odricanje od mišljenja ukoliko**, pošto nije bio u stanju da dobije dovoljno odgovarajućih dokaza revizije na osnovu kojih može da podrži mišljenje revizije, revizor zaključuje da uticaj na finansijskim izveštajima bilo kojih neotkrivenih netačnih tvrdnji mogu biti materijalne i rasprostranjene. Ukoliko nakon prihvatanja angažovanja, revizor postaje svestan da je menadžment nametnuo ograničenje na delokrug revizije za koju revizor smatra da će verovatno dovesti do potrebe izražavanja kvalifikovanog mišljenja ili odricanje od mišljenja o finansijskim izveštajima, revizor treba da zahteva od menadžmenta da ukloni to ograničenje.

Ukoliko revizor daje modifikovano mišljenje, revizor će takođe modifikovati naslov kako bi odgovarao vrsti izraženog mišljenja revizije. MSVIR 1705 pruža dodatna uputstva o specifičnom jezičnom izražavanju koje će se koristiti kada se izdaje mišljenje i kada se opisuje odgovornost revizora. Takođe sadrži ilustrovane primere izveštaja.

Paragrafi Isticanja Pitanja i paragrafi Ostalih Pitanja na revizorski izveštaj

157. Ukoliko revizor smatra potrebnim da skrene pažnju na pitanje prikazano ili obelodanjeno na finansijskim izveštajima koja je od velikog značaja za njihovo razumevanje finansijskih izveštaja, ali postoje dovoljno prikladnih dokaza da to pitanje nije materijalno pogrešno prikazano na finansijskim izveštajima, revizor će uključiti jedan paragraf o Naglašavanju Pitanja u revizorski izveštaj. Naglašavanje Pitanja će se odnositi na informaciju prikazanu ili obelodanjenu na finansijskim izveštajima.

158. Paragraf o Naglašavanju Pitanja treba:

- Da se uključi odmah nakon mišljenja revizije;
- Da se koristi naslov "Naglašavanje Pitanja" ili neki drugi prikladni naslov;
- Da uključi jasnu referencu na pitanje koje se naglašava i da naznači gde se mogu naći relevantna obelodanjivanja na finansijskim izveštajima koja u potpunosti opisuju to pitanje; i
- Ukazati da revizorsko mišljenje nije modifikovano u odnosu na naglašeno pitanje.

159. Ukoliko revizor smatra neophodno komuniciranje jednog pitanja, osim one koje su predstavljene ili obelodanjene u finansijskim izveštajima, koja po prosudi revizora je važna za korisniku cilju shvatanja revizije, a pod uslovom da to nije zabranjeno zakonom ili pravilima, treba da se pripremi pasus sa naslovom "Ostala Pitanja", ili nekim drugim pogodnim naslovom. Ovaj pasus treba da se pojavi odmah iza mišljenja i nakon svakog pasusa kod Isticanja Pitanja.

Dodatak II: Mišljenja revizije i glavne preporuke

Tabela 1. Mišljenja revizije i glavne preporuke za Državne Institucije

1.1. Ne—modifikovana Mišljenja		
Entitet	Pregledani budžet (u mil.€)	Sažetak glavnih preporuka
Ministarstvo Unutrašnjih Poslova	112.06	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenite proces samo-ocenjivanja na jedan aktivan način; Obezbedite da planiranje budžeta za naredne godine uključi plate svih zaposlenih. Okončajte praksu sklapanja ugovora bez procedura nabavke i zapošljavanja bez procedura regrutovanja; Osigurajte da položaji koji su pokriveni 'službenicima na dužnosti' ne prekorače zakonske rokove; povećajte kontrole nad upravljanjem policijskim vozilima.
Ministarstvo Kosovskih Snaga Bezbednosti	45.07	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Razmotrite razloge za slabo planiranje budžeta sa posebnim naglaskom na kapitalne projekte; Povećajte kontrole nad upravljanjem ugovorima uključujući i izvršenje isplata.
Ministarstvo Finansija	31.15	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Razvijte jednu sveobuhvatnu strategiju za instituciju.
Ministarstvo Ekonomskog Razvoja	26.40	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i koristite proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite da je izrađen registar rizika i akcioni plan za njihovo adresiranje; Obezbedite potpuno funkcionisanje UR; Adresirajte slabosti kontrola u oblasti subvencija; vršite pravilnu klasifikaciju kapitalnih investicija.
Ministarstvo Javne Uprave	20.80	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i upravljajte procesom procene rizika na aktivan način; Primenite procenu slabosti u identifikovanim oblastima i sastavite plan za njihovo adresiranje; osnažite kontrole u procesiranju isplata prema vremenskim rokovima; Procenite kapitalne projekte sa realnim potrebama pre pokretanja procedura nabavke.
Skupština Kosova	8.64	Obezbedite akcioni plan za upravljanje rizikom; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a.
Poreska Administracija	8.15	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Obezbedite da su izvršene analize u vezi sa razlozima za razliku između podataka PAK i Trezora u vezi sa nadoknađivanjem; Povećajte efikasnost u prikupljanju javnog novca.
Ministarstvo Trgovine i Industrije	5.18	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a, i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; pripremite registar rizika; procenite identifikovane slabosti i sastavite akcioni plan za njihovo adresiranje.

Ministarstvo Evropskih Integracija	1.66	Obezbedite da plan za izradu GFI adresira sva pitanja u vezi sa ne usklađenošću sa okvirom izveštavanja; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite akcioni plan za upravljanje rizikom; Obezbedite da kupovine izvršene preko procedura javne nabavke osim u slučajevima kad se to ne predviđa zakonom.
Kancelarija Predsednika	1.65	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a, i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Adresirajte slabosti kontrola nad procesom nabavke.

1.2 Ne-modifikovana Mišljenja sa Isticanjem Pitanja O

Entitet	Pregledani budžet (u mil.€)	Razlog za Isticanje Pitanja	Sažetak glavnih preporuka
Ministarstvo Rada i Socijalne Zaštite	307.25	Netačno obelodanjivanje imovine i obaveza u GFI	Analizirajte razloge isticanja pitanja i obezbedite potpuno i tačno upisivanje celokupne ne-kapitalne imovine kao i tačno obelodanjivanje svih obaveza; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Adresirajte slabosti kontrola nad subvencijama i transferima, nabavci i regrutovanju.
Ministarstvo Infrastrukture	175.50	Troškovi održavanja su isplaćeni sa kategorije za kapitalne investicije; Ne registrovanje projekata koji su ko-finansirani sa Opštinom u imovinskom registru; Nepravilno prikazivanje ostale imovine.	Primenite sistematski proces izrade GFI; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR- i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Izradite plan za upravljanje rizikom; Adresirajte slabosti u procesu nabavke i obezbedite odgovarajuću klasifikaciju troškova; Upišite sva ko-finansiranja i njihovu kapitalizaciju, i upišite ih na imovinskom registru;
Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja	55.66	Procesiranje isplata subvencija je praćeno nepravilnostima (dvostruke isplate prema korisnicima).	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR- i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Adresirajte neregularne isplate za subvencije; Obezbedite plan za upravljanje rizikom; Obezbedite adekvatno upravljanje prihodima.

Ministarstvo Obrazovanja Nauke i Tehnologije	46.34	Pogrešna klasifikacija troškova po kategorijama i potcenjivanje imovine kod obelodanjivanja u GFI.	Analizirajte i adresirajte razloge za isticanje pitanja; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR- i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Funkcionalizujte KR; Adresirajte slabosti kontrola u procesima nabavke, subvencijama i regrutovanju, kao i o nadoknađivanju akademskog osoblja.
Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja	39.09	Pogrešne klasifikacije kapitalnih projekata koji su izgrađeni za repatrirane i za projekte koji su ko-finansirani sa opštinama, a registrovani su kao imovine.	Obezbedite da plan za izradu GFI 2016 adresira sva pitanja u vezi sa ne-usklađenošću izveštaja 2015 sa okvirom izveštavanja; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Koristite registar rizika i akcioni plan za njegovo upravljanje; Adresirajte slabosti kontrola nad procesom nabavke, regrutovanja i izvršena isplata; Obezbedite da su troškovi upisani po odgovarajućim kategorijama i upišite imovinu ukoliko je dokazano da je vlasništvu BO.
Ministarstvo Zdravlja	37.98	Pogrešna klasifikacija troškova po kategorijama i potcenjivanje imovine kod obelodanjivanja u GFI..	Analizirajte u adresirajte razloge za isticanje pitanja i na finansijskim izveštajima prikažite tačne i istinite informacije; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite registar rizika i akcioni plan za njegovo adresiranje; Adresirajte slabosti kontrola u oblasti nabavke, upravljanja ljudskim resursima i upravljanja subvencijama; Stavite na funkciju modul prihoda u okviru Informativnog Zdravstvenog Sistema
Ministarstvo Pravde	19.11	U obelodanjivanjima GFI, imovine nisu potpuno tačne i poverljive..	Adresirajte preporuke GR-a i UR u potpunosti; Obezbedite akcioni lan za upravljanje rizikom; Procenite razloge za nisku stopu izvršenja budžeta; primenite odgovarajuće obezvređivanje imovine.

Ministarstvo Spoljnih Poslova	18.71	Izvršeni troškovi za robe i usluge nisu bili odobreni sa prethodnih godina i jedan deo njih su potrošeni a nisu registrovani; Neopipljiva imovina koja nije registrovana u ISFUK	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Primenite akcioni plan za upravljanje rizikom; Osigurajte da GFI prikazuju potpune i tačne informacije; Izvršite isplate o ugovorima samo kada verifikovan napredak projekta; Osigurajte se da nema potcenjivanja/precenjivanja troškova i prihoda kao rezultat promena u deviznom kursu; Obezbedite potpunu primenu specifičnih kriterijuma za unapređenje službenika i za imenovanja u Spoljnoj Službi; Obezbedite sa su registrovane imovine i da je njihova vrednost izveštena.
Ured Premijera	12.17	Pogrešna klasifikacija kapitalnih investicija; nedostatak izveštavanja od strane korisnika subvencija i ne prikazivanje imovine AHV u GFI .	Dosledno primenite pravila za nadgledanje dodele subvencija i osigurajte da korisnici opravdavaju troškove u skladu sa svrhom subvencije; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Adresirajte slabosti kontrola nad procesom nabavke , kapitalne investicije klasifikacije i izveštavanje.
Carina	8.63	Nepotpuno obelodanjivanje Računa potraživanja i potcenjivanje imovine.	Analizirajte u adresirajte razloge za isticanje pitanja i izradite akcioni plan za njihovo adresiranje; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite ažuriranje TARIK; Povećajte kontrole oko utvrđivanja vrednosti uvoza kako bi se umanjilo podnošenje žalbi od strane žalbenih subjekata; Adresirajte slabosti kontrola nad procesom nabavke, procesiranja isplata i upravljanja ljudskim resursima.
Ministarstvo za Zajednice i Povratak	8.32	Pogrešna klasifikacija i potcenjivanje imovine	Analizirajte u adresirajte razloge za isticanje pitanja i izradite akcioni plan za njihovo adresiranje; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite jasno i potpuno registrovane i izveštavanje imovine; Preko Komiteta Revizije obezbedite poboljšanje kvaliteta izveštaja JUR, Primenite redovno izveštavanje obaveza u MF.

Ministarstvo Dijaspore	1.57	Netačno prikazivanje vrednosti ne finansijske imovine zaliha u obelodanjivanju GFI.	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite akcioni plan za upravljanje rizikom; Obezbedite da će se sve nabavke ili usluge ugovoriti u skladu sa zahtevima ZJN; Obezbedite da su subvencije date u skladu sa utvrđenim kriterijumima i povećajte kontrole oko njihovog praćenja; Obezbedite tačno i potpuno izveštavanje o imovini.
---------------------------	------	---	---

1.3 Kvalifikovano Mišljenje

Entitet	Budžet (u mil.€)	Razlog za kvalifikovanje mišljenja /isticanje pitanja	Sažetak glavnih preporuka
Ministarstvo Administracije Lokalne Samouprave	4.49	Registrowanje kapitalne imovine je precenjeno od strane Opština; netačno obezvređivanje imovine.	Analizirajte i adresirajte razloge za kvalifikovanje mišljenja i za isticanje pitanja i identifikujte akcije koje su potrebne da bi se obezbedilo istinito i pravilno predstavljanje imovine; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Primenite detaljnu procenu u vezi sa nivoom izvršenja budžeta i adresirajte slabosti kontrola kod nabavke i ostalih oblasti troškova.

1.4 Kvalifikovano mišljenje sa Isticanjem Pitanja

Entitet	Budžet (u mil.€)	Razlog za kvalifikovanje mišljenja /isticanje pitanja	Sažetak glavnih preporuka
Ministarstvo Kulture Omladine i Sporta	22.44	Pogrešna klasifikacija troškova po ekonomskim kategorijama; Netačno prikazivanje finansijske i ne finansijske imovine u GFI.	Obezbedite istinitu i pravilnu prezentaciju troškova i imovine u GFI; Uverite se da plan za pripremu GFI adresira sva pitanja koja se odnose na neusaglašenosti sa okvirom za izveštavanje; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Obezbedite akcioni plan za upravljanje rizikom; Obezbedite slabosti kontrola kod nabavke. Uverite se da se korisnici subvencija plaćaju u skladu sa pravilima o dodeli subvencija i da se potrošeni novac prati.

Tabela 2. Mišljenja revizije i glavne preporuke po Opštinama

2.1. Ne modifikovano Mišljenje		
Entitet	Budžet (u mil.€)	Sažetak glavnih preporuka
Lipljan	12,40	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i menadžersko izveštavanje; Analizirajte i adresirajte slabosti u kontrolama nabavke i ostalim oblastima potrošnje; Pratite budžetsku performansu na rigorozniji način i identifikujte i adresirajte prepreke za izvršenje budžeta na planiranom nivou.

2.2. Ne modifikovana Mišljenja sa Isticanjem Pitanja			
Entitet	Budžet (u mil.€)	Razlog za isticanje pitanja	Sažetak glavnih preporuka
Priština	62.11	Isplate na osnovu memoranduma o ko-finansiranju na račune donatora/ izvršioca u nedostatku izveštaja o fizičkom /finansijskom napretku projekta. Nepotpuno upisivanje imovine u ISFUK; bilo je pogrešne klasifikacije kapitalnih investicija roba i usluga; a jedan deo obelodanjivanja u GFI nije bio tačan.	Analizirajte slabosti u procesu upisivanja imovine, razloge za pogrešnu klasifikaciju troškova i oblik isplata za ko-finansiranja; Obezbedite sistematski plan za izradu GFI uključujući i obelodanjivanja; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i menadžersko izveštavanje; Analizirajte slabosti kontrola u nabavci i preduzmite potrebne mere za njihovo adresiranje.
Prizren	39.37	Pogrešna klasifikacije sa kapitalnih investicija na robe i usluge; Ne prikazivanje potpune vrednosti imovine.	Obezbedite tačno registrovanje kapitalne imovine; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i menadžersko izveštavanje; Analizirajte i adresirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom.

Uroševac	25.25	Pogrešna klasifikacija kapitalnih investicija u vezi sa uslugama kućne zdravstvene nege financirane od strane opština i ne registrovanje kupljene imovine.	Analizirajte razloge za isticanje pitanja i izradite akcioni plan za omogućavanje istinitog prikaza kapitalnih investicija i imovine u GFI; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i menadžersko izveštavanje; Obezbedite efektivniji nadzor izvršenja budžeta, upisivanje troškova po adekvatnim ekonomskim kodovima i izbegavajte anekse ugovora; Obezbedite potpunu primenu pravila nabavke i da se kod slučajeva ko-finansiranja isplate izvršavaju samo nakon dobijanja usluga; Obezbedite prikupljanje ne inkasiranih zakupnina; Upišite svu opštinsku imovinu.
Gnjilane	21.84	Nepotpun i netačan imovinski registar; Isplate pre dobijanja usluga i u skladu sa sporazumom.	Obezbedite potpuno registrovanje kapitalne imovine; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i kvalitet menadžerskog izveštavanja; Analizirajte i adresirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom.
Peć	21.13	Pogrešna klasifikacije sa kategorije kapitalnih investicija na robe i usluge i subvencije; Nepotpuno registrovanje imovine u ISFUK	Izvršite tačnu klasifikaciju troškova i tačno registrovanje kapitalne imovine; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i kvalitet menadžerskog izveštavanja; Analizirajte i adresirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom.
Đakovica	20.29	Bilans računa potraživanja na GFI nije tačan.	Obezbedite tačno i istinitu prikazivanje troškova i imovine u GFI; Obezbedite da plan za izradu GFI 2016 adresira sva pitanja u vezi sa ne-usklađenošću izveštaja 2015 sa okvirom izveštavanja uključujući i pregled nacrt GFI od strane Menadžmenta; pregledajte proces nabavke i poboljšajte kontrole kako bi se pratili radovi i izvršile isplate samo nakon završetka radova. Obezbedite poboljšano praćenje sporazuma so-finansiranja uključujući i primenu zahteva za izveštavanje.

Podujevo	18.31	Nejasnoće u prikazivanju pune vrednosti imovine u obelodanjivanjima u GFI.	Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan menadžerski pregled GFI; Klasifikujte troškove i tačno registrujte kapitalne imovine; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i kvalitet menadžerskog izveštavanja; Obezbedite tačno praćenje nad izdavanjem Opštinske imovine pod zakupom.
Vučitrn	14.63	Opštinske imovine su precenjene. Opštinski troškovi su prikazani u GFI pre dobijanja neke protiv vrednosti	Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan menadžerski pregled GFI; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Obezbedite da usluge koje se pružaju od strane unutrašnje revizije obezbeđuju stalna poboljšanja sistema unutrašnje kontrole. Analizirajte i adresirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom; Obezbedite efektivnije upravljanje nad prihodima i imovinom.
Suvareka	13.56	Pogrešne klasifikacije između ekonomskih kategorija; Nepotpuno prikazivanje računa potraživanja Isplata od trećih stranaka nisu prikazane u GFI.	Obezbedite tačnu klasifikaciju troškova, tačno registrovanje kapitalne imovine i registrovanje isplata od trećih strana; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Obezbedite da usluge koje se pružaju od strane unutrašnje revizije obezbeđuju stalna poboljšanja sistema unutrašnje kontrole. Analizirajte i adresirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom i preduzmite akcije za njihovo adresiranje.
Glogovac	12.12	Pogrešne klasifikacije sa kategorije kapitalnih investicija na robe i usluge i sa roba i usluga n kapitalne investicije	Obezbedite tačnu klasifikaciju troškova i registrovanje isplata od trećih strana; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i kvalitet menadžerskog izveštavanja; Analizirajte i adresirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom.
Mališevo	11.87	Pogrešne klasifikacije između ekonomskih kategorija: Caritas Kosova je isplaćen sa kategorije kapitalnih investicija za pružanje usluga kućne nege za zajednicu	Obezbedite tačnu klasifikaciju troškova; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i kvalitet menadžerskog izveštavanja; Analizirajte i adresirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom i preduzmite akcije za njihovo adresiranje.

Orahovac	11.45	Registrowanje imovine nije bilo potpuno i tačno. Sa kategorije kapitalnih investicija je isplaćeno za robe i usluge, subvencije i ko-finansiranja, koja su bila planirana u budžetu	Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan nacrt GFI od strane menadžmenta; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite da se usluge koje se pružaju od strane unutrašnje revizije fokusiraju na identifikovanju i poboljšanju aktuelnih slabosti u unutrašnjim kontrolama; Aktivirajte Komitet UR; Analizirajte i adresirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom.
Istok	8.58	Registrowanje imovine nije bilo potpuno i tačno; potcenjeni su računi potraživanja, a isplate od trećih stranaka nisu registrovane u ISFUK.	Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan menadžerski pregled nacrt GFI od strane menadžmenta; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i kvalitet menadžerskog izveštavanja; Analizirajte i adresirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom i preduzmite akcije za njihovo adresiranje; Organizujte javne aukcije prilikom izdavanja opštinske imovine pod zakupom.
Klina	8.35	Potcenjeni su računi potraživanja; pogrešna klasifikacija sa kategorije kapitalnih za robe i usluge, subvencije.	Obezbedite da plan za izradu GFI adresira sva pitanja u vezi sa ne-usklađenošću sa okvirom izveštavanja; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a. i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Analizirajte i adresirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom Obezbedite akcioni plan za upravljanje rizikom; Obezbedite da kupovine izvršene preko procedura javne nabavke osim u slučajevima kad se to ne predviđa zakonom. Primenujte poboljšano praćenje sporazuma o ko-finansiranju uključujući jasne zahteve za izveštavanje.
Kamenica	7.73	Netačno prikazivanje imovine u računovodstvenom registru imovine i potcenjivanje računa potraživanja	Obezbedite da plan za izradu GFI adresira sva pitanja u vezi sa neusklađenošću sa okvirom izveštavanja uključujući i pregled nacrt GFI od strane menadžmenta; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Adresirajte prepreke u poboljšanom izvršenju budžeta; Formirajte komisiju za registraciju i ispravnu i potpunu procenu celokupne ne finansijske imovine.

Štimlje	5.87	Registrowanje imovine nije potpuno i tačno.	Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan pregled nacrtu GFI od strane menadžmenta; Pratite akcioni plan za adresiranje preporuka. Obezbedite se da kod ko-finansiranja aktivne strane budu jednake u praćenju, izvršenju i nadzoru projekata; Obezbediti adekvatan proces registrovanja imovine, te da se projekti koji su u procesu izgradnje registruju kao tekuće investicije.
Obilić	5.05	Pogrešna klasifikacija sa kategorije roba i usluga na kapitalne investicije i obrnuto; nisu prikazane isplate od trećih stranaka; i bilo je grešaka kod registrovanja imovine.	Analizirajte razloge za Isticanje Pitanja i pripremite akcioni plan da bi se omogućilo istinito i tačno prikazivanje isplata od trećih stranaka u GFI; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Poboljšajte aranžmane odgovornosti i kvalitet menadžerskog izveštavanja; Analizirajte i adresirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom i preduzmite akcije za njihovo adresiranje.
Hani i Elezit	2.05	Nepotpuno upisivanje imovine u ISFUK	Obezbedite potpuno upisivanje imovine; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte aranžmane odgovornosti i kvalitet menadžerskog izveštavanja; Analizirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom i preduzmite akcije za njihovo adresiranje.
Novogrdo	2.01	Opština je isplatila plate prosvetnim radnicima koji je rade u školi; Obelodanjivanje imovine u GFI nije bilo potpuno i tačno.	Analizirajte postojeće slabosti u izradi GFI i obezbedite da proces uključuje efektivan i formalan pregled nacrtu GFI od strane menadžmenta i potpuno obelodanjivanje imovine; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a. Posebno razmotrite razloge za ne sprovođenje prethodnih preporuka za okončanje isplata prosvetarima koji ne rade, ovo pitanje se treba tretirati sa prioritetom i napredak se treba izveštavati Skupštini Opštine; Poboljšajte aranžmane odgovornosti i kvalitet menadžerskog izveštavanja; Analizirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom i preduzmite akcije za njihovo adresiranje

Mamuša	1.40	Pogrešna klasifikacija sa kategorije kapitalnih investicija na robe i usluge; nepotpuno registrovanje imovine u ISFUK.	Obezbedite tačno registrovanje kapitalne imovine; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte aranžmane odgovornosti i kvalitet menadžerskog izveštavanja; Analizirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom i preduzmite akcije za njihovo adresiranje.
Ranilug	1.27	Izvršene isplate za nedovršene kapitalne projekte; Nedostatak dokaza u vezi sa povećanjem vrednosti imovine.	Analizirajte razloge za Kvalifikovanje Mišljenja i za Isticanje Pitanja i uverite se da su očekivane kontrole primenjene za sve isplate za kapitalne investicije; Jasno dokumentujte osnovu za razlike u stanju imovine; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte aranžmane odgovornosti i kvalitet menadžerskog izveštavanja; Jačajte kontrole nad finansijskim sistemima da bi se obezbedilo bolje planiranje troškova i prihoda.
Klokot	0.79	Nepotpuno prikazivanje imovine.	Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan pregled nacrtu GFI od strane menadžmenta; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte aranžmane odgovornosti i kvalitet menadžerskog izveštavanja;

2.3. Kvalifikovano mišljenje

Entitet	Budžet (u mil.€)	Razlog za kvalifikovanje mišljenja	Sažetak glavnih preporuka
Skenderaj	11.09	Ograničenja opsega u vezi sa stanjem kapitalne imovine.	Analizirajte razloga za Modifikovanje Mišljenja; Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan pregled nacrtu GFI od strane menadžmenta; Obezbedite samo-ocenjivanje kao se zahteva od strane MF; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Poboljšajte aranžmane odgovornosti i kvalitet unutrašnjeg izveštavanja; Obezbedite da imovinski registar finansijske i ne finansijske imovine bude potpun i tačan; Izvršite potpunu inventarizaciju imovinu.

Vitina	9.96	Ograničenja opsega u vezi sa stanjem ne-finansijske imovine.	Analizirajte razloga za Modifikovanje Mišljenja; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Pregledajte opšte aranžmane upravljanja i kvalitet unutrašnjeg izveštavanja u Opštini; Obezbedite da imovinski registar finansijske i ne finansijske imovine bude potpun i tačan; Izvršite potpunu inventarizaciju imovinu.
Dečane	7.31	Ograničenja opsega u vezi sa stanjem ne-kapitalne imovine, računa potraživanja; Kategorizaciji troškova; Neusklađenost u vezi sa stanjima koja su prikazana u finansijskim izveštajima	Analizirajte razloga za Modifikovanje Mišljenja; Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan pregled nacrtu GFI od strane menadžmenta; Obezbedite samo-ocenjivanje kao se zahteva od strane MF; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Pregledajte opšte aranžmane upravljanja i kvalitet unutrašnjeg izveštavanja u Opštini; Obezbedite da imovinski registar finansijske i ne finansijske imovine bude potpun i tačan; Izvršite potpunu inventarizaciju imovinu.
Dragaš	7.16	Ograničenja opsega u vezi sa stanjem ne-kapitalne imovine i neusklađenost u vezi sa stanjima donacija koja su prikazana u GFI .	Analizirajte razloga za Modifikovanje Mišljenja; Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan pregled nacrtu GFI od strane menadžmenta; Obezbedite samo-ocenjivanje kao se zahteva od strane MF; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Pregledajte opšte aranžmane upravljanja i kvalitet unutrašnjeg izveštavanja; Obezbedite da imovinski registar finansijske i ne finansijske imovine bude potpun i tačan; Izvršite potpunu inventarizaciju imovinu.
Kaćanik	6.86	Ograničenja opsega u vezi sa stanjem kapitalne imovine, Kategorizaciji troškova	Analizirajte razloga za Modifikovanje Mišljenja; Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan pregled nacrtu GFI od strane menadžmenta; Pregledajte opšte aranžmane upravljanja i kvalitet unutrašnjeg izveštavanja; Obezbedite da imovinski registar finansijske i ne finansijske imovine bude potpun i tačan; Izvršite potpunu inventarizaciju imovinu.

Junik	1.35	Ograničenja opsega u vezi sa stanjem kapitalne imovine, neusklađenost u vezi sa prikazivanjem isplata i od trećih stranaka, neusklađenost u vezi sa stanjem koje je prikazano u GFI	Analizirajte razloga za Modifikovanje Mišljenja; Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan pregled nacrtu GFI od strane menadžmenta; Obezbedite samo-ocenjivanje kao se zahteva od strane MF; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Pregledajte opšte aranžmane upravljanja i kvalitet unutrašnjeg izveštavanja; Obezbedite da imovinski registar finansijske i ne finansijske imovine bude potpun i tačan. Izvršite inventarizaciju imovine u skladu sa važećim zakonodavstvom.
-------	------	---	--

2.4. Kvalifikovana Mišljenja sa isticanjem pitanja

Entitet	Budžet (u mil.€)	Razlog za kvalifikovanje mišljenja/Isticanje pitanja	Sažetak glavnih preporuka
Mitrovica	15.73	Ko-finansiranja su isplaćena i izveštavana kao kapitalne investicije bez dobijanje protivvrednosti; Nepotpuno registrovanje zemljišta i zgrada; Isplate za robe i usluge sa kategorije kapitalnih investicija	Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan pregled nacrtu GFI od strane menadžmenta; Obezbedite samo-ocenjivanje kao se zahteva od strane MF; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Obezbedite realnu procenu razloga za nisko izvršenje budžeta za kapitalne investicije i preduzmite mere za njihovo adresiranje; Uverite se da se4 prate sve procedure javne nabavke; Obezbedite da će se proces registrovanja i procene imovine završiti tokom 2016.
Kosovo Polje	8.01	Pogrešna klasifikacija sa kategorije kapitalnih investicija, roba i usluga na subvencije i transfere; Nepotpun imovinski registar.	Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan pregled nacrtu GFI od strane menadžmenta; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Obezbedite da procesi upravljanja uključuju strateško planiranje, upravljanje rizikom i primenu procedura za rezultata naspram ciljeva; Obezbedite da unutrašnja izveštavanja budu redovna, efektivna i da adresiraju operative izazove opštine; Obezbedite praćenje budžeta na sistematski način adresirajući prepreke za poboljšano izvršenje budžeta.

Gračanica	6.08	Prema sporazumima o ko-finansiraju izvršene su isplate bez jasne pravne osnove; Nepotpuno evidentiranje zemljišta i zgrada u imovinskom registru; Potcenjeni su računi potraživanja od eksproprijacije; Sa budžeta za kapitalne investicije je plaćeno za robe i usluge.	Analizirajte razloga za Kvalifikovanje Mišljenja i Isticanje Pitanja i identifikujte akcije koje su potrebne da se omogući da GFI prikazuju istinit i tačan prikaz imovine; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i menadžersko izveštavanje; Analizirajte slabosti u kontrolama nad nabavkom.
Štrpce	3.01	Neregularne isplate Kapitalne investicije su isplaćene sa roba i usluga; Ne registrovanje isplata od trećih stranaka u ISFUK; Zemljište nije registrovano u ISFUK i nije obelodanjeno GFI.	Obezbedite tačno registrovanje imovine i isplata od trećih stranaka; Obezbedite da samo-ocenjivanje bude temeljnije; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Analizirajte i adresirajte slabosti kontrola nad nabavkom.
Parteš	0.81	Ne istinito prikazivanje izvršenja budžeta u GFI; Nepotpuno prikazivanje imovine, računa potraživanja i sopstvenih prihoda	Obezbedite da proces izrade GFI uključuje efektivan i formalan pregled nacrtu GFI od strane menadžmenta; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i menadžersko izveštavanje; Analizirajte i adresirajte slabosti u oblasti troškova i prihoda i preduzmite akcije koje su potrebne za njihovo adresiranje.

2.5. Protivna Mišljenja

Entitet	Budžet (u mil.€)	Razlog za protivno mišljenje	Sažetak glavnih preporuka
Severna Mitrovica	6.62	GFI ne prikazuju istinit i tačan prikaz usled materijalno pogrešnih prikazivanja budžeta i stavki troškova. Nedostaje registrovanje i obelodanjivanje imovine.	Analizirajte razloge za izradu GFI sa greškama, zašto nisu sprovedeni zahtevi za spoljno izveštavanje i zašto nije bilo potpunog registrovanja imovine, i osigurajte se da će naredni GFI uključiti sve ove zahteve; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i menadžersko izveštavanje; Analizirajte i adresirajte slabosti kontrola nad nabavkom.

Leposavić	4.43	GFI ne prikazuju istinit i tačan prikaz usled materijalno pogrešnih prikazivanja budžeta i stavki troškova. Nedostaje registrovanje i obelodanjivanje imovine.	Analizirajte razloge za identifikovane slabosti i preduzmite akcije koje su potrebne da se omogući tačno i istinito prikazivanje GFI; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i menadžersko izveštavanje; Analizirajte i adresirajte slabosti kontrola nad nabavkom.
Zubin Potok	2.80	GFI ne prikazuju istinit i tačan prikaz usled materijalno pogrešnih prikazivanja budžeta i stavki troškova. Nedostaje registrovanje i obelodanjivanje imovine.	Analizirajte razloge za izradu GFI sa greškama i za neispunjavanja zahteva za spoljno izveštavanje i identifikujte akcije koje su potrebne za tačno i istinito prikazivanje GFI; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i menadžersko izveštavanje; Analizirajte i adresirajte slabosti kontrola nad nabavkom.
Zvečan	2.72	GFI ne prikazuju istinit i tačan prikaz usled materijalno pogrešnih prikazivanja budžeta i stavki troškova. Nedostaje registrovanje i obelodanjivanje imovine..	Analizirajte razloge za protivno mišljenje i identifikujte akcije koje su potrebno da se omogući tačno i istinito prikazivanje GFI; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i menadžersko izveštavanje; Analizirajte i adresirajte slabosti kontrola nad nabavkom.

Tabela 3. Mišljenja Revizije i glavne preporuke za Nezavisne Institucije

3.1 NE modifikovana mišljenja		
Entitet	Budžet (u mil.€)	Sažetak glavnih preporuka
Državni Tužilac	7.14	Adresirajte preporuke GR-a o UR; Obezbedite da je delegirana direktna odgovornost upravljanja rizikom kod jednog odgovarajućeg direktora da se obezbedi mesečno izveštavanje o pismeni zahteva u ovoj oblasti i o rizicima kojima se upravlja.
Ustavni Sud Kosova	1.46	Nema preporuka
Nezavisna Komisija za Medije	1.27	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite mehanizme za prikupljanje prihoda od strane operatera koji ne ispunjavaju obaveze oduzimanjem licenci od operatera koji ne izvršavaju obaveze n a vreme.

Nezavisna Komisija za Rudnike i Minerale	1.19	Adresirajte preporuke GR-a u potpunosti. Obezbedite izradu registra rizika i akcionog plana za upravljanje rizikom; Obezbedite preduzimanje konkretnih mera za poboljšanje procesa izveštavanja od strane nosioca licenci, potpuno obezbeđivanje bankarskih garancija i sprečavanje ilegalnog delovanja; Obezbedite odgovarajuće mere za povećanje efikasnosti u inkasiranju javnog novca.
Akademija Nauke i Umetnosti	1.14	Adresirajte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite akcioni plan za upravljanje rizicima;
Regulatorni Ured Energije	0.57	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite registar rizika i akcioni plan za upravljanje rizikom; Obezbedite poštovanje procedura regrutovanja u skladu sa zakonskim zahtevima.
Sudski Institut Kosova	0.56	Obezbedite registar rizika i akcioni plan za upravljanje rizikom.
Agencija Protiv Korupcije	0.49	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite registar rizika i akcioni plan za upravljanje rizikom; Osigurajte se da je planiranje budžeta obavljeno na osnovu realnih potreba i obezbedite pravilnu kategorizaciju troškova.
Državna Agencija za Zaštitu Ličnih Podataka	0.35	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite da se plate budžetiraju i isplaćuju preko platnog sistema.
Telo za Razmatranje Nabavki	0.31	Preduzmite aktivne akcije za adresiranje preporuka GR-a; Prikažite efektivnije upravljanje rizikom i poboljšajte finansijsko i operativno izveštavanje. Jačajte mehanizme unutrašnje kontrole za adresiranje slabosti u nabavci.
Agencija za Besplatnu Pravnu Pomoć	0.29	Obezbedite izradu registar rizika i akcionog plana za upravljanje rizikom; Obezbedite da će se oplate zaposlenih prethodno budžetirati i isplatiti preko platnog sistema.
Nezavisna Nadzorna Komisija za Civilnu Službu Kosova	0.28	Nema preporuka
Regulatorna Kancelarija Železnica	0.25	Obezbedite izradu registar rizika i akcionog plana za upravljanje rizicima; Jačajte kontrole nad upravljanjem imovinom.
Izborna Komisija za Predstavke Žalbe	0.21	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Primenite akcioni plan za upravljanje rizicima;

Kosovski Autoritet Konkurencije	0.16	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a; Obezbedite da su aranžmani upravljanja pregledani na kritički način kako bi se osiguralo da su izvršene adekvatne promene u poboljšanju aranžmana odgovornosti u menadžerskog izveštavanja
Kosovski Savet za Kulturno Nasleđe	0.14	Primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite akcioni plan za upravljanjem rizikom; Eliminirajte slabosti u oblasti regrutovanja i isplata kod plata i dnevnica.
Institucija Ombudsmana	0.98	Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Primenite akcioni plan za upravljanje rizicima; Obezbedite jasnu podelu dužnosti i obaveza kao jednu jasnu vezu izveštavanja i odgovornosti.
Autoritet Civilne Avijacije	0.82	Primenite akcioni plan za upravljanje rizicima.
Regulativni Autoritet Elektronske i Poštanske Komunikacije	0.66	Primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Primenite akcioni plan za upravljanje rizicima; Osigurajte se da zahtevi za nadoknađivanje osoblja budu u skladu sa zakonskim zahtevima; Obezbedite funkcionisanje postojećeg softvera preko kojeg se vrše izračunavanja na automatski način kada se govori o frekvencijama i izdavanjem ovlašćenja.

3.2. Ne-modifikovana mišljenja sa Isticanjem Pitanja

Entitet	Budžet (u mil.€)	Razlog za kvalifikovanje mišljenja	Sažetak glavnih preporuka
Sudski Savet Kosova	19.31	Pogrešna klasifikacija troškova, sa kategorije kapitalnih investicija na robe i usluge; potcenjivanje imovine.	Analizirajte i adresirajte razloge za Isticanje Pitanja; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite registar rizika i plan za upravljanje rizicima.
Centralna Izborna Komisija	5.37	Kontigentne obaveze u predviđenom iznosu od 115,000€ nisu obelodanjene u GFI.	Obezbedite da plan za izradu GFI 2016 adresira sva pitanja u vezi sa ne-usklađenošću izveštaja 2015 sa okvirom izveštavanja; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; primenite akcioni plan za upravljanje rizikom; Osigurajte se da organizaciona struktura bude u skladu sa pravilima koje su na snazi; Primenite procenu i adresiranje slabosti koje su identifikovane u upravljanju ugovorima i kod plata i dnevnica.

Agencija za Upravljanje Memorijalnim Kompleksima Kosova	2.35	Pogrešna klasifikacija između kapitalnih investicija i roba i usluga.	Obezbedite pravilnu klasifikaciju troškova od procesa do izvršenja budžeta; Obezbedite primenu jednog formalnog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Obezbedite registar rizika i plan za upravljanje rizicima.
Kosovska Agencija za Imovinu	1.88	Ne usklađenost podataka o fondovima depozita u poverenju u ISFUK i bankarskih računa o depozitima.	Analizirajte i adresirajte razloge za Isticanje Pitanja i primenite akcioni plan za njihovo adresiranje; Obezbedite da plan za izradu GFI 2016 adresira sva pitanja u vezi sa ne-usklađenošću izveštaja 2015 sa okvirom izveštavanja; Obezbedite registar rizika i akcioni plan za upravljanje rizicima. Koristite sisteme e-imovina.
Regulativna Komisija za Javne Nabavke	0.88	Pogrešna klasifikacija na računima GFI i nepotpuno prikazivanje vrednosti imovine.	Obezbedite tačnu klasifikaciju troškova i registrovanja imovine; Obezbedite primenu rigoroznog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Poboljšajte odgovornost i menadžersko izveštavanje; Izvršite tačno planiranje troškova po adekvatnim kategorijama.
Bolnička, Klinički i Univerzitetska Služba Kosova	86.45	Netačno prikazivanje fiksne imovine i zaliha lekova u GFI.	Analizirajte i adresirajte razloge za Isticanje Pitanja i primenite akcioni plan za njihovo adresiranje; Obezbedite da plan za izradu GFI adresira sva pitanja u vezi sa ne-usklađenošću sa okvirom izveštavanja; Obezbedite primenu rigoroznog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Primenite akcioni plan za upravljanje rizicima; Obezbedite poboljšane aktivnosti unutrašnje revizije i SOB i obezbedite da su preporuke UR sprovedene od strane menadžmenta; Adresirajte sistematske slabosti u nabavci i regrutovanju.
Univerzitet Prištine	30.64	Nepotpuno prikazivanje fiksne imovine.	Analizirajte i adresirajte razloge za Isticanje Pitanja; Obezbedite da plan za izradu GFI 2016 adresira sva pitanja u vezi sa ne-usklađenošću 2015 sa okvirom izveštavanja; Obezbedite primenu rigoroznog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način; Primenite kritički pregled aranžmana upravljanja za poboljšanje odgovornosti i menadžerskog izveštavanja; Adresirajte sistematske slabosti u nabavci i regrutovanju.

3.3 Kvalifikovana mišljenja

Entitet	Budžet (u mil.€)	Razlog za kvalifikovanje mišljenja	Sažetak glavnih preporuka
Fond Privatizacije		Stručni troškovi likvidacije DP koja su privatizovana su isplaćeni od strane Povereničkog fonda a trebalo bi da se isplate od strane Agencije za Privatizaciju.	Potrebno je jedno rešenje koje omogućuje budžetu Agencije da finansira troškove usluga za likvidiranje.
Kosovska Agencija za Privatizaciju	8.66	Stručni troškovi likvidacije DP koja su privatizovana su isplaćeni od strane Povereničkog fonda a trebalo bi da se isplate od strane Agencije za Privatizaciju.	Obezbedite analiziranje razloga za modifikovanje mišljenja i akcioni plan za njihovo eliminisanje; Obezbedite da plan za izradu GFI adresira sva pitanja u vezi sa ne-usklađenošću sa okvirom izveštavanja; Obezbedite primenu rigoroznog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i UR; Izradite strateški plan i postavite strateške ciljeve; Obezbedite mehanizme da se proces likvidacije završi u okviru roka koji je predviđen ugovorom; Adresirajte sistematske slabosti kod nabavke u kod prijema faktura.
Regulatorni Ured za vodu i Otpatke	0.31	Dvostruka isplata za štampanje "Godišnjeg izveštaja performanse 2014" ; Pogrešna klasifikacija troškova sa kategorije roba i usluga na Kapitalne Investicije.	Obezbedite analiziranje razloga za modifikovanje mišljenja i akcioni plan za njihovo adresiranje; Obezbedite da plan za izradu GFI 2016 adresira sva pitanja u vezi sa ne-usklađenošću 2015 sa okvirom izveštavanja; Obezbedite primenu rigoroznog procesa praćenja sprovođenja preporuka GR-a i primenjujte proces samo-ocenjivanja na aktivan način. Obezbedite registar rizika i akcioni plan za upravljanje rizicima; Adresirajte sistematske slabosti kod nabavke, ostalih troškova i kod upravljanja imovinom.

Dodatak III: Preporuke GIR-e za 2014 godinu

Odgovorna Institucija	Potpuno adresirane preporuke	Delimično adresirane preporuke	Ne adresirane preporuke
Skupština Kosova	Poglavlje 4 - Preispita razloge ne sprovođenje ranijih preporuka kako bi pronašla prepreke koje su prouzrokovale njihovo ponavljanje; Poglavlje 6 Vlada da nastavlja ispunjivanjem zakonskog osnova radi podrške uvođenja u praksi sistema e-nabavka; i - Zahteva od Vlade povećanje kontrola u podizanju kvaliteta izveštavanja i ostalim zahtevima za spoljno izveštavanje;	Poglavlje 4 Vlada će rukovoditi i koordinirati izradu jednog akcionog plana za adresiranje preporuka Generalnog Revizora i da izveštava o postignutom napretku. Poglavlje 5 Vlada će dati prioritet efektivnom sprovođenju zahteva FUK-a koji proizilaze iz strategije UKJF-a, te JUR-a i Komiteti za Reviziju u BO funkcionišu na efektivan način; Poglavlje 6 Skupština treba da vrši svoj uticaj na Vladu da bi osigurao da naše preporuke za tekuću godinu i one prethodne adresiraju potpuno uz uspostavljanju efektivnih kontrola tokom razvijanja procedure nabavki i osiguranju vrednosti za novac.	Poglavlje 4 Vlada da preduzme konkretne akcije u adresiranju slabosti upravljanja imovine. Pitanje ujedinjenja dva sistema, ISFUK-a i e-imovine, da se tretira sa prioritetom od strane MF i MJU; Poglavlje 5 Pronađeno je stabilno rešenje zajedničkog institucionalnog organizovanja unutrašnje revizije radi pružanja revizorskih usluga za JI, posebno za one koje se karakterizuju sa niskom osobljem i budžetom. Da formira jedinice koje obavljaju zajedničke funkcije i usluge za NI, kao u oblasti finansija takođe i u oblasti unutrašnje revizije, itd;
Poglavlje 8	Pregleda i usvoji program za Poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020;	Menadžment KAP obezbedi efektivnost u finansijskom i operativnom upravljanju, da obezbedi redovan proces regrutovanja i upravljanja osobljem i dobro upravljanje računima potraživanja.	

	• Odbor Direktora RTK-a obezbedi blagovremeno sprovođenje odluka, preporuka Skupštine kao i da poveća odgovornost Generalnog Direktora prema Odboru te da smanji rizike sa visokim troškom; • Unutar svog mandata obavlja efektivan nadzor u RTK, bez dovođenja u pitanje uređivačke nezavisnosti te da osnuje ad hoc komisiju da predloži trajno rešenja za RTK što se tiče digitalizacije, finansiranja i smeštaja; • Da obavi regrutovanje Odbora Direktora KAP koji će pod hitno popuniti upražnjene položaje u visokom menadžmentu;		
Vlada (Poglavlje 3)	Poglavlje 3 • MF treba da održava KEK odgovornim za poštovanje novog sporazuma povodom reprogramiranja duga kako bi se pridržavao kreditnom planu za isplatu glavnice i kamate u skladu sa novim uslovima; i Poglavlje 5: COH nastavlja da podržava i nadgleda sprovođenje zahteva	Poglavlje 3 • Da ojača mehanizme nadgledanja u budžetskoj performansi uz identifikaciju i adresiranje mogućih prepreka prema realizaciji primanja i izvršavanja budžeta. U tom aspektu, da se sprovodi efektivan proces upravljanja kapitalnih projekata uz obezbeđenje pro-aktivnog nadgledanja od strane BO-a. Osim toga potrebne su konkretne akcije za adresiranje razloga za ne početak realizacije projekata u cilju	Poglavlje 3 • Povodom pripreme zakona o Budžetskim Izdvajanjima za 2016 da obezbedi da MF-a detaljno analizirala sadašnji način budžetske klasifikacije i da prilagođava budžet u skladu sa Međunarodnim Standardima Računovodstva. Dalje, kontrole u vezi sa čuvanjem granice budžetskog deficita treba da se jačaju radi osiguranja da Zakon o budžetskim izdvajanjima ne uključi budžetski deficit koji prevaziđe dozvoljenu granicu sa ZUJFO; • Proces konsolidacije Godišnjih Finansijskih Izveštaja kosovskog Budžeta treba da obuhvati dopunske informacije o unutrašnjem dugu, računima potraživanja

	FUK-a i sprovođenje sistema revizije po BO; COH nastavlja održavanje kontakta sa menadžerima BO-a u cilju predstavljanja važnosti i uloge koju ima proces samo ocenjivanja; Poglavlje 6: Preporučujemo Vladi da obezbedi da: Kroz MF, Vlada da usvoji spisak za artikle koji se kupe kroz centralizovane nabavke i da Centralna Agencija za Nabavke razvija one procedure kako bi obezbedila da javni sektor pridobije iz ekonomije nivoa. POGLAVLJE 7: Preporučujem Vladi da obezbedi da:	eliminisanja prepreka koja onemogućuju blagovremeno sprovođenje ugovora u skladu sa dinamičnim planovima; - Da razmotri starost i valjanost pojedinačnih dugova i da sprovodi sistematski proces tretiranja tih dugova koji se smatraju neprikupljenih. Da se koriste sva raspoloživa sredstva, uključujući zakonskih postupaka. Takođe da vrši analizu kako bi izvukli uzroke neuspeha biznisa u isplati dugova; Poglavlje 4: - MF zahteva od svih pojedinačnih BO-a da u svojim pojedinačnim nacrt GFI-a za 2015 godinu predstave informacije o sačinjenom napretku po pitanju sprovođenja preporuka GR-a. GFI-i/ BO-a koji ne sadrže informacije u vezi sa situacijom preporuka, ili kada su te informacije nedovoljne treba da se vrate relevantnim BO-a da ih dopune Poglavlje 5 - Analizirati slabosti u individualnim izveštajima i da preduzme korigovane akcije u daljnom jačanju sistema FUK-a i javne odgovornosti. Akcioni planovi treba da određuju prioritete i vremenski rok za poboljšanje;	na državnom nivou i obaveze prema dobavljačima. Takođe, radi povećanja efektivnosti finansijskog izveštavanja, Vlada treba da obezbedi konsolidaciju međuvladinih transakcija, poboljšanje procesa registracije isplata od trećih lica i pravilno prikazivanje isplata u GFI/BK-u. U cilju obezbeđivanja ovoga MF treba da uputi BO-e da registruju isplate od trećih stranaka i ostale prave transakcije u svojim GFI-a. GFI-i Bo-a koji ne sadrže zahtevane informacije, koje vode do ne poklapanja sa GFI-a/BK-a se trebaju vratiti BO-a da ih dopune; - Osnivan mehanizam koji će analizirati uzroke povećanja obaveza iz godine u godini po budžetskim organizacijama, s ciljem da neizmirene obaveze smanjuju na prihvatljivom nivou; - Zahtevao od glavnih Administrativnih Službenika BO-a da obezbede da dobavljači fakture upravljaju dodatnom pažnjom i one da se plaćaju na vreme kako bi se izbeglo okolnostima koji mogu izazvati njihovu direktnu isplatu iz MF ili prema sudskim odlukama. Poglavlje 4 - Jedna efektivna analiza razloga za nizak nivo sprovođenja preporuka GR-a iz prethodnih godina na nivou GIR-a i pojedinačnih BO-a, i identifikovanje i preduzimanje potrebnih mera i akcija za poboljšanje ovog nivoa; - Provesti efektivni proces nadgledanja i sprovođenja akcionih planova za implementaciju preporuka GR-a, od strane svih Ministarstva, kako bi omogućio identifikovanje i adresiranje prepreka koje utiču na slabo sprovođenje preporuka Poglavlje 5
--	---	--	---

		• Akcije koje su do sada preduzete u smislu povećanja upravljačke svesti i odgovornosti o efektivnom sprovođenju UKJF-au uključujući i procedure FUK-a, uloga UR-e i potencijalan doprinos komiteta za reviziju u razvoju sistema i procesa će se i dalje nastaviti. U ovom smislu adresiranje preporuka UR-e se treba tretirati sa prioritetom; • Menadžeri BO-a obezbeđuju efektivno sprovođenje osnovnih zahteva FUK-a o samoocenjivanju, upravljanju rizika, unutrašnje izveštavanje (finansijsko i operativno) i sistema unutrašnje revizije. Bilo bi korisno pružanje obuka u ovoj oblasti; • Analizirana su pitanja koja su pokrenuta u ovom izveštaju u vezi sa dobrim upravljanjem i da identifikuje potrebne akcije za blagovremeno adresiranje aktuelne slabosti i moguće prepreke; • BO razvijaju i sprovode konkretne politike i planove identifikovanja i procene rizika kao i forme reagovanja prema njima, uz poboljšanje šanse ispune misije i ciljeva organizacije; • Menadžment BO-a razvija i podržava formalnu komunikaciju. Posebna	• BO izrade pravila, uputstva i pisane unutrašnje procedure koje regulišu svakodnevne operativne i finansijske aktivnosti; • Reforme u civilnoj službi i u funkcionalizaciju novog sistema plata da se ispune u najkraćem roku. Povećan nivo kontrole i transparentnosti u procedurama regrutovanja i isplate dodatnih nadoknada; • Pokrene sveobuhvatna procena o razlozima isticanja pitanja mišljenja revizije od nedostatka registra i netačnog izveštavanja imovine, i da obezbedi da je sprovedeno efektivno rešenje do kraja 2015 godine; • BO, posebno Opštine, treba da procenu veštine osoblja za upravljanje imovine i da pružaju praktične obuke radi osiguranja da oni shvataju značaj adekvatnog upravljanja imovine i njihove uloge u ovom procesu; • Pravila ili Administrativna Uputstva, čija implementacija izaziva nepotrebne finansijske troškove ili ne regulišu pravilno određena operativna pitanja i kontrole, da se promene ili izrade nova pravila. Poglavlje 7 • Procenu barijera koje imaju negativan uticaj na prevazilaženje postojećih izazova. Akcioni planovi da budu zasnovani u preporukama pojedinačnih revizija; • Da procesu budžetskog planiranja prethodi temeljna finansijska analiza od strane nosioca budžeta, usklađivanjem realnih potreba sa aktuelnim budžetskim mogućnostima; Poglavlje 8
--	--	---	---

		pažnja da se obrati formi i kvalitetu unutrašnjeg izveštavanja, radi stvaranja dobre osnove za sistematsko nadgledanje i kvalitet u operacionalnim aktivnostima; • Program e-inovina da se implementira u svim državnim institucijama, Da se razmotre prisutne slabosti i da se sprovedu dodatne kontrole koje osiguraju potpunu registraciju i adekvatno • upravljanje imovine. MJA i MF treba da nađu praktično rešenje saradnje između sistema ISFUK-a i e-inovine; • Sprovodi efektivan proces upravljanja vozila u svim BO, uz osiguranju trajnog nadgledanja i blagovremenu akciju prema faktorima i postojećim preprekama koji smetaju sprovođenje zakonskih zahteva; Poglavlje 7 • Jačanje kontrola u sertifikaciji isplata uz osiguranju potpuno sprovođenje uputstva i zakonskih zahteva; • Izrade uputstva ili pravila o načinu upravljanja su-finansiranja sa spoljnim stranama; i • Povećanje efikasnosti u prikupljanju prihoda i potraživanja prema planu,	• Ministarstvo Zdravstva obezbedi uputstva za upravljanje uređajima te da obezbedi potrebnu funkcionalizaciju Kompjuterizovanih Tomografija i svih ostalih uređaja. • Da osnuje komisije za nadzor uređaja te da prate i izveštavaju o listi pacijenata; • Da osnuje Među-Ministarsku Komisiju za poljoprivredu i ruralni razvoj kao i da se postavi Državni Službenik za Overavanje;
--	--	--	---

		kako bi podržali projekcije na opštem budžetskom nivou. Poglavlje 8 • Ministarstvo Poljoprivrede, obezbedi potpunu funkcionalizaciju ARP i NK, sprovođenje kvalitetnog izveštavanja sprovođenja Programa kao i nezavistan proces za razmatranje žalbi koje su podnete od strane farmera; • Ministar MJU funkcionalizuje AID, da poveća koherentnost između projekata te da se daje prioritet razvoju/stvaranju uslova za elektronsko upravljanje; • AID će građanima pružiti jednake uslove elektronskog upravljanja, Strategija EU se treba na periodičnoj osnovi pratiti, ocenjivati i razmotriti; • Generalni Direktor Policije Kosova učini sistem informisanja efikasnim, sa sveobuhvatnom bazom podataka, da se saobraćajna policija osim kontrole prekoračenja brzina fokusira i na prevenciju saobraćajnih nesreća te na ponašanja vozača i da se poboljša sistem kazni i da se primenjuje sistem "negativnih bodova";	
Predsednici opština			Preporučujemo predsednika Opštine da:

			• Opština Prizren u svojim planovima izvrši SMART analizu u skladu sa strateškim ciljevima i efektivnim metodama informisanja farmera; • Da se nadziru i ocenjuju rezultati koji su stečeni preko grantova i da se izveštava o napretku prema ispunjavanju ciljeva.
Skupštine opština	Preporučujem Skupštine Opštine da: • Zajedno sa Predsednikom Opštine analiziraju razloge ponavljanja nedostataka i identifikovanje barijera sa negativnim utiskom na finansijskom i organizacionom sistemu; i • Pre podnošenja novih budžetskih zahteva, analiziraju budžetsku performansu tekuće godine sa posebnim naglaskom na kapitalne investicije.		